

ИВАН ОВЧАРОВ

ПО КУЛТУРАТА ЩЕ НИ РАЗПОЗНАЯТ

И отново е есен, и отново много работа за вършене... Както миналата година, или – поминалата, или по-по-по... Сякаш се въртим в кръг, от където излизане няма. Впрочем, има, но то ще е окончателното. Така е при нас, българите. Докато другите народи наесен „броят пилците“, ние се оглеждаме, за да открием поне, че такива има – поне едно или няколко. Но, нейсе – запуши я, както казваше един известен български писател.. Само да не бъде пак като в до втръсване повтарения виц: Досега – каквото било – било, но от сега нататък – както се беше. И с това да се изчерпи отново смисълът на заявените промени в обществото. Но заговаряйки за промени, да си дойдем на думата, все пак. Какво да се променя? Обстоятелствата и условията като такива, или онези от нас, хората, които ги правим такива? Както е казано: пари се губят и се печелят и това е в реда на нещата, но човек, ако загуби човешината си (и куража да я съхранява), тогава е страшно. В края на краищата и европейските пари „ще се отворят“, и така нареченият „стандарт на живот“ (макар и бавно) ще тръгне „нагоре“, но точно тогава най-ясно ще се разбере, че „хора ще трябва“. Сега, какво, оцеляваме, но утре какво ще правим с тази си нагласа – на оцеляващи? Затворилият се само в мисълта за „насъщния“ е половин човек и винаги е на страната на губещите. За него основна житейска цел е само онова, което може да се „изконсумира“ – тук и сега. Но нека не бъда разбиран криво – говоря за превръщането на „философията на оцеляването“ в единствен приоритет на живота, вследствие на който ежедневието се свежда до първосигналните физиологични рефлексии. Трябва и нещо друго. Или, ако перефразираме текста на една „прагматична“ реклама

(„Не става само с ядене, трябва и акъл“), то ще открием отново библийското, че не за единия хляб човек живее.

Така стигаме и до смисъла на най-важната закономерност в развитието на всяко общество, а именно: каквито и политически или научно-технически промени да го споходят, не усъвършенства ли то духовната същност на интелектуалния си потенциал, нищо добро не го чака. Всичко ще се свежда само до поредната смяна на „опаковката“, която в един момент ще се превърне от белег за просперитет в средство за прикриване на духовна нищета.

Хората трябва да се променят – преди всичко останало! Това е идеалният вариант, много трудно постижим, но не и невъзможен. И един от двигателите на тази промяна е изкуството в цялото му многообразие от форми на изява. Но затова и „оцеляващото“ общество трябва да положи усилия, ако иска действително да оцелее, запазвайки корените на своите автентичности, осъзнавайки че това е и пътят за „вписването“ му сред останалите национални общности. А сега, издигайки в култ едва ли не, само една от страните на изкуството – да забавлява – то се опитва да го превърне в част от „опаковката“ за прикриване на своите духовни несъвършенства. Така на преден план излизат различните шоуа, поп-фолк фиести и пр. сурогати, които искат да минат за най-актуално изкуство, само защото от него може да се спечели тук и сега. По този начин изкривено се моделира обществената нагласа и тя постепенно се свързва единствено с прагматичното „усвояване“ на „истините за живота“. ДА, ИСТИНСКОТО ИЗКУСТВО И ЗАБАВЛЯВА, НО И УСЪВЪРШЕНСТВА ЧОВЕШКОТО У ЧОВЕКА! ТО НЕ ГЪДЕЛИЧКА

ПЪРВОСИГНАЛНИТЕ СТРАСТИ, ИЛИ, АКО ГО ПРАВИ, ТО Е, ЗА ДА ГИ ПОСОЧИ КАТО ИСТИНСКИ ПРИЧИНИ ЗА ПРОВАЛИТЕ В ЧОВЕШКИЯ ЖИВОТ. И време да се разбере, че шоу бизнесът е само бизнес, който се възползва от човешките страсти, храни се от тях и ги манипулира все с тая цел!

Взех да си мисля, че поради тази причина и на човек не му е дадено да живее дълго – докато осъзнае тези истини, вече трябва да си ходи, защото осмисли ли ги, става неудобен за стратезите на този процес. От хилядолетия хората са си искали и търсили хляба и зрелищата. Нека поне не се заблуждаваме. Истинското изкуство никога не е било бизнес, но винаги е надживявало поредните бизнес-интереси на времето си. Затова, хора, съхранявайте го в това време, когато и въпросите за прехраната са особено остро изразени; и европейските пари ту ги спират, ту ги пуснат; и политиците ни ту се замерват с компромати, ту пак се прегръщат в лоното на общите си интереси; и Мадона мина, колкото да загърбим, аплодирайки, 25-годишната ни многострадална „Аполония“ (а и за да се попусваме за изринатия си Национален стадион)... – затова, хора, съхранявайте си изкуството и културата! Всичко оставанало отминава и се забравя, колкото и добре да е „опаковано“. Не е беда! Това е животът. Но ако забравяме да ходим на театър, на изложба, ако поне веднъж в годината не си купим книга... Ето в това вече ще е бедата! Тогава вече наистина ще е краят ни като общност. Няма кое друго истински да ни обединява, освен културата и изкуството. Защото в това все повече унифициращо се време е предстоящ моментът, когато, перефразирайки Библийските текстове, да се каже : „По културата ще ги разпознаете!”

Михаил
Коевчинов
„Молитва“

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ СЛОВО ЗА ПОЕТА

В памет на Радко Радков

Огромнен е вселенският ти дух,
а коренът му български остана!...
Тук ти не чу достойното „Осанна“...
Прости ли днес на всеки ням и глух?...

На Академията френска кавалер,
по-късно - и със кръста ѝ закичен...
Съдба световна слава да облича
стихът ти обладава днес размер!...

И как ли възрожденската ти кръв
напила таз балканска жилка стара,
та два пъти печели „Солензара“
и сред поетите в света застана пръв!...

Ти - жив класик, талант недостижим,
Светите братя Кирил и Методий
възпя в похвално слово. Даже в Рим
и папата със чест те изпроводи.

Възторжено почете паметта
и на Апостола на Свободата,
припомни в слово делото му свято
след толкова обесени лета!...

Как хилядите строфи наизуст
извираха от твоя глас напевно!...
Завръщаше ни във епохи древни...
Днес този свят без теб остава пуст...

На мереното слово връх си ти
и в твоите божествени сонети
с премерен смисъл всяка дума свети,
преди във вечността да отлети!...

А ти лежиш, но не и повален -
поуморен от тежката си слава...
Не би желал дори на враг такава
съдба на връх – от низини пленен...

... Огромнен е вселенският ти дух,
а коренът му български остана!...
Тук ти не чу достойното „Осанна“...
Прости ли днес на всеки ням и глух?...

ПЕТЕР ЮХАС ДОКОЛЕ, О, ГОСПОДИ!

На стр. 2

Д-Р ГЕОРГИ ЧАЛДЪКОВ ЛЮДМИЛ СТАНЕВ: ПРОФИЛ НА ПОЛОВИНАТА ПЪТ НА ЖИВОТА

На стр. 4

ГЕОРГИ НИКОЛОВ ЖИТЕЙСКИ ПОСОКИ С НЕРОДЕН АДРЕС...

На стр. 8

ЛАРИСА ГАРМАШ „КОЛЕКЦИЯТА“ НА ЛУ АНДРЕАС- САЛОМЕ

На стр. 10

Михаил Коевчинов

"Колумб", 1492 и народно въстание

"Който гайдар иска да стане
в ада трябва да слезе
там трябва да се научи
как гайдата да надуе"

(унгарска народна песен)

"Стилиан Чилингинов пише и разкази, драми, пътеписи, романи, които не се отличават с ярки художествени достойнства" – е отбелязано в Речник на българската литература. Според мен пък най-голямата добродетел на излязлото му през 2007г. на унгарски език историческо есе "Маджари и поляци в Шумен" е, че стилът е като кристално чистата чаша, тя не се забелязва, а виждаме само съдържанието, като че ли не Чилингинов ни говори, а фактите. Заслугата на преводача – Дьорд Арато – е, че и унгарската "чаша" е чиста, само един-два отпечатъка от пръсти замъгляват съдържанието ѝ.

Прочетох с любопитство първия по-значителен превод на приближаващия шейсетте, наглед прекалено систематичен и точен, дори педантичен унгарски историк-дипломат или, както нарича сам себе си, "естет от Будапеща". Но забелязах дребни неточности в красивото издание, илюстрирано с графиките на Journal Universel - ортографски пропуски като например вместо megerősíti (подсилвам, подкрепям) присъства megősi (състарявам, придам древен вид на нещо); думата за шуменци на унгарски в множествено число се среща под две форми – къде sumeniak, къде sumeniok; името на Александър Буйнов е посочено в два варианта – като Alexandar Bujnov и като Alekszandar Bujnov. Различното изписване на собствените имена е характерно за съвместната работа, но за сега нека оставим това настрана. Между другото приятното впечатление не бе нарушено от тези дребни курури, а от такъв, заради който, както по нашия край казват, тутакси в джоба на всеки честолюбив българин ще се отвори чекията. (Вярно, вече в джобовете на българите не се намират ножче. Корените на патриотизма са проядени от руския интернационализъм, като европейските лозя от американската филоксерата). Нашият преводач превежда и тълкува **башибозука** като népfelkelő – **опълченци** (стр. 37). Ашколсун! Нерде Шам, нерде Багдад! Според унгарския

ПЕТЕР ЮХАС

ДОКОЛЕ, О, ГОСПОДИ!

тълковен речник народно въстание е: "въоръженото опълчване на народа срещу потисниците или нападателите" Опълченец пък е участник в народното въстание. За да не си помисли любезният читател, че това е "унгарска работа" (Бай Ганьо), ето и на руски: "народно въстание – народное ополчение"; "народен въстаник – ополченец". Априлското въстание е било

– българският народ

се е възправил с оръжие срещу османското иго. Башибозукът пък се е надигнал срещу поробенния български народ в защита на тираничната османска власт. И тогава не можем да наречем "опълчение" башибозука, дори и към него да са се присъединили стотици или хиляди от турското или помашко население, с цел отмъщение и грабеж. Понеже не са се надигнали срещу потисниците, а срещу поробените. Какво всъщност е представлявал башибозукът – тези гладни вълци, които от векове са обикаляли кошарата на народа български? Това е била нередовната турска войска, вербувана от най-войнствените мюсюлмански народности главно в Мала Азия и Албания за потушаване на антиотоманския стремеж за независимост на поробените славянски народи на Балканите и на пробуждането на националното им самосъзнание. Този билуик биваше назован башибозук.

Обаче нашият преводач със сигурност е видял, че в унгарско-българския речник срещу népfelkelő стои опълченец. Защо тогава толкова самоуверено отхвърля определението на отличния унгарски филолог Бюдеи? Да не би пък да иска да се присъедини към лагера на омаловажаващите вината за баташкото и другите случили се през 1876 г. кланета? Трудно бих се съгласил с такова твърдение, но с факта, че поставя знак на равенство между башибозука и опълченците, е сторил точно това. Това не е бошлаф. Има някаква скрита причина, за да не приема определението на един речник или лексикон. Новозлюпенният тюрколог създава нови понятия. Да приемем ли неговото определение, демек да турим кръст на миналото и да издигнем общ паметник на жертвите и техните палачи, както искат днес комунистите? Анджак!

"Доколе, о Господи!" – би казал Стилиан Чилингинов с жестоко наранена народностна и лична годост. Определението на нашия преводач и на мен ми подежда като капка катран в лъжица мед. Само капка, но и малкото камъче прекатурва колата.

Дори и етимологията на думата противоречи на схващането на нашия интерпретатор.

Вярно, казват, че нашият преводач не обича да чете текстове

на кирилица (а тогава как е прочел книгата на Чилингинов, или просто не я е чел, а само я е превел?) Секретарките му или както той се оплаква: "попадналата му под българско влияние" съпруга българка биха могли да му прочетат обяснението на думата башибозук в речника на чуждите думи в българския език: "башибозук – съставна дума; баши (тур.) – глава, началник; бозук – 1. Развален, 2. зле, лошо. Значи "повредена глава", "без глава", т.е. неоглавени, неорганизиранни военни части, пълчища. А това на всичко отгоре е турско, а не българско название. И това ли не е достатъчно?

Пряком само ще спомена, че някога често повтарях на моите аджамии-преводачи: "ако нещо не знаете, погледнете в речника или в лексикона, ако пък го знаете – тогава го проверете два пъти."

В нашия случай, обаче, щеше да е достатъчно, ако нашият преводач не само превеждаше, но и четеше текста. Понеже на предишната страница Чилингинов пише, че каймакаминът в Шумен по заповед на Портата е въоръжил башибозука. Защо тогава твърди, че тези калпави души и мерзавци са опълченци? Или може би гледа на събраните по заповед на Портата от кол и въже, живеещи от грабежи, защото заплаща не получават, пълчища като на органична част от мирния трудещ се турски народ?

Дори и да беше така, пак не бихме могли да ги наречем опълченци, защото не са се надигнали с оръжие срещу потисниците, а срещу презрените и поробени гяури. На ум ми дойде, че според тази логика по време на народното въстание през 1956 г. биещите се на страната на руските войски унгарски комунистиколаборационисти също са били опълченци. (А значи затова защитаващият с оръжие руснаците тогава Дюла Хорн след смяната на системата стана министър-председател! То затова и сега са на власт тия продажници, тяхното проклето юдинско семе! А аз глупакът досега да не се досетя!) Какъв окумуш адаш е този Арато, или както турските шеговити го наричат Ярето!

Но сега не иде реч за унгарските продажни комунисти, които по-рано на руснаците, а сега на американците продадоха държавата за тридесет сребърника, та да се върна на темата. Унгарският израз "народно въстание" не е чак толкова разтегливо понятие, та дори и цялата пета колона на Русия да се побере в него.

Може според днешните поддръжници на султан Абдул Хамид II дори и кръвожадните пълчища, членовете на нередовната турска войска, която през XVIII и XIX век бе известна със своята жестокост и безчинства, да са били опълченци. Нали и те се опълчиха срещу гяурите! Чилингинов обаче не е писал есето си от тяхната гледна точка.

Какво се крие значи зад горната фройдистка грешка на

нашия преводач? Тъпо безразличие? Или просто резултатът на толкова демонстративно показвана дистанция? Възможно ли е в пренебрежението си към "туземците", скрит в черупката на своето безгранично себелюбие, от панически пазената си дистанция, да не е видял разликата между грабежите пълчища и опълченците? Как може някой да постави знак на равенство между Г. Раковски, Ст. Караджа, Хаджи Димитър, Хр. Ботев, В. Левски, Г. Бенковски, опълченците на Шипка и башибозука?

Знам, ще има и такива, които ще кажат, че отново стрелям по врабче с топ. Не, приятели, който е способен да сложи знак за равенство между башибозука и опълченците е способен и на други подлости. Между другото, пазенето на дистанцията не е толкова голям грях. И аз пазя дистанция от такъв колоездач, който нагоре се гърчи, а надолу тъпче. И заточеният от византийския царски двор в покрайнините на империята Теофилакт Охридски е признал, че се чувства: "сред вонящите на кожи българи като приземил се орел, на чийто гръб скачат жабите", но въпреки това е написал цялата историческа истина за Кирил и Методий и техните ученици. Той не е писал, че Методий е бил епископ в Панония и Моравия, както по-късно твърдят фалшифициралите историята слависти и преводачът му Ал. Милев, а: "Методий стана епископ на град Морава в Панония", който се е намирал при устието на р.Българска Морава.

У Теофилакт Охридски все още е бил жив моралният дълг и идеалът за налагането на истината и той не му е изневерил, дори като духовен аристократ да е странял от обикновения български народ. Разбира се, по-рядко греша този историк или "естет", който разполага с необходимата емпатия и може да се вживее в душевното състояние на писателя.

На едно място Клемансо пише, че румънец не означава национална принадлежност а занаят, на днешен език – бизнес. (Със сигурност е имал основание да го твърди, щом се е спазарил с тях за Трансилвания). Аз пък за половин век се убедих, че да си българист не е бизнес, а национална принадлежност. Не може в продължение на години да пишеш за един народ и да спазваш дистанция. Човешкото сърце не е от камък, но дори и камъка го огън хваща. Човекът, който не може да съпреживява, да се откъдестви със своето занятие, е безсърден. Когато Тургенев веднъж прочел прекрасния разказ на Толстой за един кон, възкликнал: "Лев Николаевич, не е възможно вие по-рано да не сте били кон!"

Надявам се, ще се намери някой от любезните читатели, който, прочитайки фройдистката грешка на нашия преводач, ще извика като Тургенев: "Ярето ефенди, не е възможно вие да не сте били по-рано магаре!" Да, но рязано магаре!

На 1.09.2009 г. СИ ОТИДЕ ОТ ТОЗИ СВЯТ РАДКО РАДКОВ

Роден на 31 януари 1940 г. в гр. Велико Търново. Заедно с Любомир Левчев е удостоен със званието „Кавалер на френската култура“ за трагедията в стихове „Балдуин Фландърски“, връчена му в Парижкия клуб на сенаторите (1985);

Носител на Кръста на Френската Академия на науката - за литература и изкуство (1985); Единственият творец в света удостоен безпрецедентно – и по изключение за втори път – с Международната Наполеонова наградата „Солензара“ на Френската Академия на науките за драмите му в стихове – първия път за „Геофан“, връчена му в Сорбоната (1983) и втория – за „Всенародно бдение за Апостола“, връчена му в Ловния Дворец на аристокрацията в Париж (2005);

По покана на Ватикана пред Папа Йоан-Павел II е представена пиесата му за братята Кирил и Методи „Похвално слово за словото“, по случай 5-годишнината от провъзгласяване на Светите братя Кирил и Методий за покровители на Европа (1985); Носител на национални награди на конкурси за българската историческа драма и на църковния орден „Св. Софроний, епископ Врачански“ – първа степен; Основател и драматург на Българския „Старинен театър“; Автор на над 20 драми в стихове, на стотици сонети – лирика и сатира;

Бил е редактор по Антична литература в издателство „Народна култура“ – София и същевременно аспирант по Ранно-християнска и византийска литература в Института по Балканистика при БАН; Преподавател по класически езици във Великотърновския университет;

ПОКЛОН ПРЕД СВЕТЛАТА МУ ПАМЕТ!

Наистина са толкова, чак да не повярва човек. Готов съм да изтъря още някое мазно клише от ония, дето ти най-много ги любеше, приятелю, но навреме си прехапах езика. Замалко да добавя, че ми липсваш, това вече със сигурност нямаше да го понесеш. Мога да прибавя още, че колкото пъти изляза с лодката си в морето и минавам покрай Галата, все се опитвам да отгана къде точно почиваш. И все не успявам, брегът е висок, но пролетно време акациите ухаят убийствено, сега ще взема да пропиша и стихове. А това вече пък съвсем няма да го понесеш. Веднъж бяхме за риба с Валери на няколкостотин метра от твоя бряг, нищо не хванахме, естествено, защото Валери е левак, хич го няма в риболова, на всичко отгоре предава кутсузлука си и на мен, но иначе помни като слон, кучето, изнесе ми цял рецитал от твои стихотворения, а аз така и не запомних нито едно от тях. Нали си знаеш, че ми липсват онези шест месеца, заради които се скарахме. И ще ме слушаш, рече назидателно ти преди много години и ми размахва пръст, защото съм ти батко. Да бе, озъбих се аз, ега ти баткото, та ти си само с шест месеца по-голям от мен. Да, отвърна ти, но тези шест месеца винаги ще ти липсват.

И ми липсват. Колкото повече остарявам, толкова повече се убеждавам в това. И се плаша от твоята прозорливост. Не съм виждал Светла от няколко години. Лилянка я помня като малко момиченце, за последно я видях на пети септември де-

ПЕТНАДЕСЕТ ГОДИНИ БЕЗ ВЛАДО ЛЕВКОВ

Писмо до отвъдното

ветдесет и четвърта – в деня на твоето погребение. Чак ме е срам. Очичките ѝ видях, засмените, и сякаш видях теб. Впрочем не, май че беше няколко дни по-рано, когато за последно си стиснахме ръцете, аз знаех, че е за последно, дали ти си подозирал за това – не знам. Дано господ е пощадил не-

рвите ти и си си тръгнал от този свят с някаква надежда. Иначе човек може просто да полудее.

Сега те развяват като знаме. И то хора, които ти не уважаваха приживе. Случайни хора. Някои от тях дори и не са те виждали. Съчиняват легенди. Така се раждат митовите. Току-виж след някое и друго десетилетие те обяват за месия. Учредиха награда на твоё име, това хубаво, доколкото се сещам, ти не спечели кой знае колко такива през краткия си живот, та затова ми звучи някак кошунствено. Навън вали, а аз искам да ти кажа толкова много неща... Искам да ти призная, че едва наскоро истински те оцених като поет, сигурно през годините на нашето приятелство съм бил твърде зает със себе си. А навън продължава да вали. Живот. Наскоро срещнах Петьо Тодоров, смалил се е, с уморени и остарели очи (дано не ми се разсърди за тези думи), но колчем го видя и се сещам за теб. А пък аз се чувствам безнадеждно остарял. С Веселинка се чуваме от време навреме по телефона, но се виждаме рядко. Все по-рядко. Сигурно защото теб вече те няма. Бъчвите с вино, които изпихме в

нашата младост, са далечен спомен. И горчилката се утаи на дъното, сякаш не е била. Човешко е. Щях да забравя Боян. Но как да го забравя, като не го помня. Утре може да се размина с него на улицата и да не го позная, а съм го дундуркал на коленете си. И пак ме е срам. С Петровото се чуваме понякога, но не съм го виждал от сума ти време. Убиваме се индивидуално – един с бира, друг – с водка. Въпрос на вкус. И кой колко бърза да те види. Все ми се струва, че ще го изпреваря, копелето, с тая бира ще живее още дълги години. Желая му ги от сърце, да види колко е кофти без мен.

Май се олях от спомени. Но аз вече нямам мечти, приятелю, останаха ми само спомените. Помня и ритуалната трапеза, помня как отпихме по глътка ракия за "Бог да прости", помня и как един твой приятел, сега доста значителен фактор в книгоиздаването, си позволи да се произнесе: "Владо пак ни изпревари... Той все искаше да е пръв." Никога няма да го забравя.

"Не бъркам ли нещо?..."

Жълтееше здрачът:

– Внимавай, поете проклет!

А ето отсреща

забързано крачи

зеленият мой silhouette."

Почивай в мир, поете, има кой да те помни.

ВИНАГИ ТВОЙ: АТАНАС

ВЛАДИМИР ЛЕВКОВ

В СРЕДАТА НА ПЪТЯ

Не посадиш ли сам поне едно дръвче,
нахалост – казват – си живял до края си.
Прерових толкова земя, а ето че
дали посях дръвче, до днес не зная.

За злато може да съм ръфал тази гръд,
за гроб да съм я рил на път към славата...
И ето че дръвчето в моя самосъд
е вече обвинение без давност.

О, как ще се пречисти в мене мисълта
от всичките измами по наследство?
Не ни прощава средствата целта,
защото и самата тя е средство!

След толкова живот – един-едничък шанс –
в дръвче да се превърнеш най-накрая.
И тъй, до пояс в тъмното пространство,
да раснеш и към ада, и към рая.

ЕТЮД

По цялото крайбрежие вали.
Морето търси своето лице
и губи настроение.
Градът е преднамерено сънлив...
А на отсрещния балкон две утринни ръце
простираат привидения:
денят преуморен – в ония светли ризи,
минути за любов – в пердето овехтяло,
гласа на нов човек – в голяма бяла низа
от детски пелени.

До тях,
съвсем навреме,
увисва роклята със мокрите цветя
и топлия овал на скорошната бременност.

ИГРА НА СВЕТЛИНАТА

На Светла, жена ми

Отвъд светофара,
отвъд, в тъмнината,
след режещо жълтия цвят,
незнаещи старост,
живеят нещата,
които не ми предстоят:

крилото на кораб –
мечтание лунно,
детинският трепет за сняг,
сълзата от гордост,
взривът да целунеш
и щедрото чувство за бряг.

А после пристигат
дъждът и младежът –
класически стих за асфалт...
И мълком, и мигом
в сърцето се вреже
до смърт листопадният валс.

Отвъд светофара,
отвъд, в тъмнината,
презрели сигналния цвят,
без моята старост
живеят нещата,
които не ми предстоят.

Не бъркам ли нещо?...
Жълтееше здрачът:
-Внимавай, поете проклет!
А ето отсреща
забързано крачи
зеленият мой silhouette...

ДЪРВОТО

Братко мой,
по земя и по минало,
защо не си вече у мен?
Нали заедно раснахме:
ти – пред очите ми сини,
аз – от дъха ти зелен.

Братко мой,
дъждовете ли спряха,
или ветровете мълчат?
Нали с тебе ги викахме!...
Колко лета прелетяха
без плодове и без път.

Колко смях,
колко птичи надежди
премръзваха в нас есенес!
Какви страсти напролет,
колко диви копнежи,
неизживени до днес...

Ето ме –
ще увисна на клоните –
огромно, безумно листо.
Дано буря извие се
в твойта зелена корона
с моя неловък Христос!

На възбог
да ме прати – пречистваща,
или да ме скъта в пръстта!...
Живей, брат ми, живей
в моите листи, орисани
глас да са в твоите листа.

ПО ВСЯКО ВРЕМЕ

Пред гроба на Висоцки в онзи ден
две сивички женици бяха спрели.
Земята бе преситена от тлен,
от суетата земна – двете лели.

Да, беше делник. Своя сърп и чук
край нас Москва, развихрена, въртеше...
Което предстои – не почва тук,
а онова, което беше – беше.

Стоях и както всички чаках знак –
такъв мъртвец ни прави суеверни.
През хилядите си „защо” и „как”
дойдохме с него себе си да мерим.

„По всяко време тука е така...” –
жениците край мене коментират.
„Народ, народ, без край – като река...
И в гроба за човека няма мира!”

Човек по всяко време! И в смъртта!
Ах, мои лелки, ангели нелепи,
разбрахте ли, че вашите уста
един незнаен негов стих прошепват?

Човек по всяко време! За света!
Запей, Висоцки – яростно възторжен.
Животът може без безброй неща.
И само без човеци той не може!

По всяко време!... Пееш! Клетвен звук!
А аз допявам своята половина:
което беше – то не свършва тук,
което предстои – през теб да мине!

Д-Р ГЕОРГИ ЧАЛДЪКОВ

ЛЮДМИЛ СТАНЕВ: ПРОФИЛ НА ПОЛОВИНАТА ПЪТ ОТ ЖИВОТА

Prelude

Когато д-р Луиджи Алое я информира, че ще организира симпозиума през април-2009, 100-годишната професор Рита Леви-Монталчини - magistra neuroscientia и носител на Нобелова награда-1986 – каза: „Аз ще представя моите нови резултати на следващия симпозиум.”

Curriculum vitae

Д-р Людмил Станев е роден на 11 август 1959 година във Варна. Сега живее във Варна-София-Пловдив. Може да го срещнете и в амфитеатъра “Аполония” в Созопол, на плажовете на остров Крит и в Les Deux Magots - парижкото кафене на Камю, Сартър, Пикасо и Хемингуей. Някоя събота е в “Atmosphere Beach” край морето на Варна. Людмил Станев има син на име Мишо и “Няма такава книга”,

“Неприятният татарин”, “Ненакърнимо”, „По малко”, “Приятели мои”. Автор е на сценария „Клиника на третия етаж” и шоу спектакъла “КАКЪВ ПРЕКРАСЕН СВЯТ”. За книгата си “Малка нощна приказка” получава награда “Христо Г. Данов” през 2004 г. “Людмил е майстор на късия разказ, какъвто няма в българската литература” – каза литературът Младен Влашки – на премиерата на “Приятели мои” (издадена от “Ателие ’89”)...

„Отказването от четене е много трудно, почти невъзможно. Но все пак може да опитате, като от силни минете на слаби текстове и накрая на ...партийни програми и предизборни обещания. Така ще стигнете до отвращение от четенето“. Това е написано от Людмил Станев в разказа “Четенето като опияняващо удоволствие” в книгата му “Ненакърнимо”.

Когато се притесняваше защо се зани-

мава повече с писане на разкази и театър, а не с медицина, която беше завършил с отличие, често си говорехме с майката на д-р Людмил Станев. Веднаж тя ми каза, че писател не е професия, а диагноза.

Времето минаваше. Людмил все повече пишеше разкази и стихове. И все повече се отдалечаваше от докторската работа. Докато един месец я напусна. През последните 15 години публикува седем книги и написа няколко сценария за кино и театър. Читателският интерес преиздаде книгите му в големи тиражи. Така д-р Людмил Станев стана известният писател-поет-сценарист Людмил Станев. А като ученик е играл футбол и крикет в отбора на “Черно море”...

Людмиле, Людмиле, знаеш ли кога майка ти се поуспокои относно диагнозата, която ти бе поставила? Когато в предговора на „Ненакърнимо“ написа „Не съм писател“. И до днес, заради мъдростта на майка ти, това ми звучи като „Не съм диагноза“. Тогава тя ми каза, че вече си излекуван. Потвърди го и самият ти, особено с „Адажио“, “Реквием за бай Йордан и китовете“, “На старите поети (тъжна румънска мелодия)“, “Приятели мои“... И “Фотоувеличение” на един “детски профил”.

Не е така обаче с една друга диагноза,

поставена за нас, българите, от чешкия професор Константин Иречек. През декември 1881 г. той написал: „За мен най-лошото в България е чудесното наслаждение, което тук имат хората да се преследват един друг и да развалят един другимо работата“. Не вярвам, че ако кажем „Не сме българи“, ще осъзнаем диагнозата си и ще се излекуваме. Трябва да сътворим своите адажио, реквиеми, поети, учЕи... И детски профили. А когато не можем, да не пречим на другите да ги направят. „Когато седите във влака, помислете за това“ – пише Людмил Станев в разказ за диференциална диагноза на буквите Е и Ш.

Coda: да, има такава книга!

Имената на кръчмите в Лондон са колоритни - една от тях е “Half way to the sky” (“Половината път до небето”).

Людмиле, Людмиле, кога ще отидем на Langerhans Island* и каква нова книга ще напишеш през 2059?

* Пankреасът (задстомашна жлеза) е жлеза с вътрешна и външна секреция - Лангерхансовите острови са група от клетки, открити от Paul Langerhans през 1869 - те секретират хормони - инсулин, глюкагон, NGF...

I.

Когато човек умре, от него остават само спомени. Материално възпътнените лица на спомените са именно вдовиците. Даже бих ги нарекъл материален израз на скръбта, ако не ме беше толкова срам от опита ми да дефинирам смъртта. На гробищата по време на задушница има три неща – тленните останки, жито и вдовиците, които са накацали по гробовете да кълват спомени. Къде расте житото на тези спомени, аз не зная, но вероятно с него се хранят само най-близките или пък житото се храни с тях. Дребни и сухи като хербарий на живота си, жените се събират на черни гроздове, пристъпят бавно с черните си гумени галоши като щъркели от крак на крак и говорят, говорят, говорят. Постоянно говорят за живите като за умрели и за умрелите като за живи. Ето в такъв един следобед попаднах аз на солншките гробища. Диво и пусто е там и гората настъпва отвсякъде. Нейните зелени шпиони се появяват най-неочаквано зад някой надгробен камък. Спокойно гледат филизите вдовиците в черно и сигурно си мислят наум: Все някога ще си тръгнат. А вдовиците плачат. Но не че много им се плаче. И преди всичко плачат за себе си, а не за мъртвите. „На кого ни оставяш и какво ще правим без тебе” е най-често срещаният рефрен. Те не го казват, а го плачат, защото така е по-мелодично. Плачевен, тих и напевен, гласът по-лесно минава между бучките пръст. Някак си поплавно и меко заобикаля невидимите препятствия и стига до тленните останки във вечния дом на покойника. Вдовиците не виждат всичко това, защото те стоят горе, в жегата. Каквато и да е жегата, вдовиците са там. Даже колкото по-голяма е жегата, толкова повече са вдовиците. Изпарява се водата от земята и заедно с нея – тленните останки. Все по-сухи стават те. А маранята в селото не е просто мараня, а посещение на гости. Едни други гости. Има и знаци, предсказващи тази метафизична среща. Един от тях е посърналият лук. Виждали ли сте лук, който се е отказал да гледа света с просто и суетно любопитство; изведнъж губи желание и кълмова, заравай гордата си кухня глава, която се допира до пръстта, и започва да говори със смъртника. Лукът чува всичко, което те си говорят, и като един пощальон го пренася до нас. И сълзите, които се появяват по нашите очи, не са просто от самия лук, а са знак, че сме чули тяхното съобщение.

ЛЮДМИЛ СТАНЕВ

ВДОВИЦИ В ЖЕГАТА

Михаил Коевчинов

“Баланс“

II.

Когато си наведе главата надолу, осезателно чувам маранята. Нещо латиноамериканско звучи в тази дума. Нещо пусто и далечно. Виждам милиони тревя, които мърдат и трептят, успокояват се взаимно и заспиват тихо, понесли тежестта на дневната си умора. Постепенно се понасят в жужене и угасват като желание за огън. Така започва началото на нощта. Но предизвестените знаят, че тя винаги е била там. Още в най-жълтото на жегата — нощта. Като захвърлена дрипа – старият шлифер на незнаен скитник. През цялото време, докато жълтъкът на слънчевото яйце се е сварявал и втвърдявал бавно, тя е била там. Черният шлифер, парализиран от жегата, е стоял неподвижен, вцепенен и незначителен. И когато земята изстине, той се разперва и от малко петно бавно се развихря като крила на прилеп, който постепенно покрива всичко наоколо с огромна черна жалейка. И вдовиците вече

ги няма. Няма ги никъде, защото те са навсякъде. Те правят нощта. Интересно дали и някой друг се е сетил, че нощта се състои от милиони вдовици. Тя покрива целия ни видим свят, но благородно ни оставя 12 часа за мислене. Да си отговорим на няколко въпроса. Но ние не можем. Тихо, не им казвайте. Защото, разберат ли това, вдовиците ще изчезнат веднъж завинаги. Ще изчезнат те като кораба на Одисей, за тях само легенди ще се носят. А слънцето безпрепятствено ще пече и никой няма да види никакъв черен шлифер, захвърлен в жълтото око на времето. Гледах един научнопопулярен филм за Амазонка. Удиви ме странната жаба пипа. Голяма е тя, но най-впечатляващ е гърбът ѝ. Когато е бременна, по него се появяват стотици мехурчета. Там се оформят и живеят малките жабчета, докато навън стане удобно за излизане. Пипата носи този родилен струей със себе си. Когато тя почувства, че жабчетата са готови, ги ражда и веднага

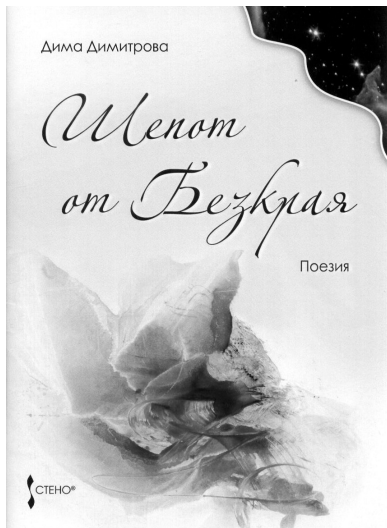
след това умира. Ето затова най-много за жабата пипа ми напомнят вдовиците. Стоят те като нея и докато не родят последните спомени, няма да мръднат от плочника. Ще ги изчакаят да се оформят. Ще седи тихо вдовицата и ще чака споменът ѝ да стане хубав. По-хубав от нея самата да стане и тогава ще си отиде. За да остане. Дълга е улицата на вдовиците. А те, наредени по нея, с приведени тела стоят като в караул на миналото. Чака спокойно и завинаги вдовицата, защото: Тежат ѝ малките жабчета, но не са свършени. Тя си е още цялата, а те - непремнени.

III.

Дълга е улицата. И дървените стълбове по нея са украсени с некролози. Всеки стълб сънува своя некролог. Живели са хора в къщите и като са заминали от тях, са останали стълбове. Усилено свирят щурците в нощта. Клекнали на земята, и те като лука са куриери на задробната почва. На пръв поглед: нищо и никакви щурци – и кое толкова е важно, че постоянно го повтарят?! Върху мъртви живеят живите и тънката нишка на двата свята предат щурците. Нежна като звука на техните некрофлейти, тъмна и дълбока като земята, върху която те усилват своята музика. Щурците прочитат внимателно и изсвирват некролозите по улицата, скачайки от стълб на стълб, и носят вести на стопанките от отвъдното. Впрегнати в каручката на нощта като нежни черни кончета, те разтеглят раздялата. Но пустата селска улица вече не е самичка. Защото вестите, които пренасят щурците, са кратки и ясни като телеграми: „Да сте живи и здрави. Чакаме Ви”. Спасението от тези телеграми е само безкрайно бдение и шум зад високите селски порти, защото след щурците се появяват огромните черни пеперуди от креп с инициали Н. В. (Недялка Василева), К. Б. (Кольо Блажев) и всякакви други инициали. Летят тихо пеперудите, безшумно оглеждат вратите и там, където няма шум, се залепят с непоръбените крайчета на крилетата си. А там, където вече са били, е пусто. Дворовете стават стъклени и ако човек случайно надникне през вратата на такава къща, може да види как около масата са се наредили седем телеграфни стълба, които мълчат, а седемте пълни чаши с ракия, поставени на грубия дървен плот, постепенно се изпразват.

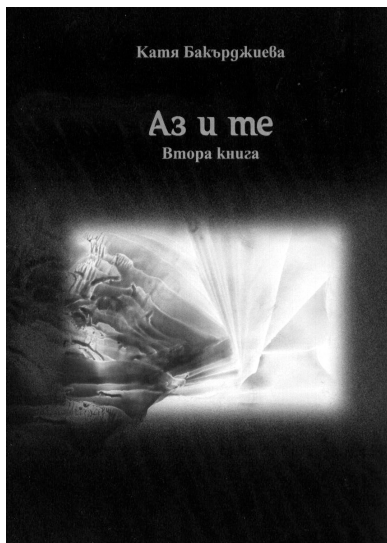
КНИГОПИС

Дима Димитрова, „Шепот от безкрая“, ИК „Стено“, Варна, 2009 г.

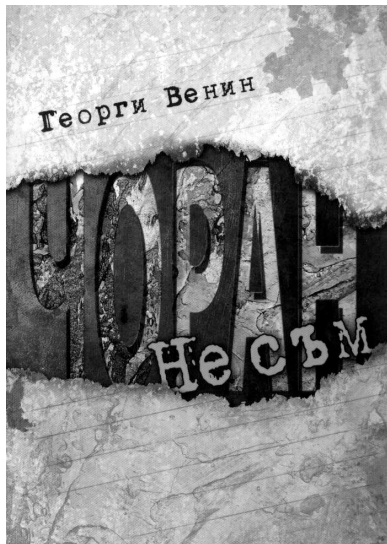
Стих. Вложена в камък мисъл. Замръзнала музика. Чакаща вътрешната мелодика на нечия душа, за да оживее съзнателно и вълнуващо.

Катя Бакърджиева, „Аз и те“, Издателство „Онгъл“, Варна, 2009 г.

Капитанът се отърси от капитанската си важност и отново се превърна в сърдечен баща, а Илко отново беше синът, дълбоко влюбен в своя баща. И за да не расте детето му сиротно, капитанът послуша моя съвет – направи една голяма жертва – слезе от кораба, остана да работи на брега, за да докаже, че е бил не само достоен капитан, а е и достоен баща...

Георги Венин, „Не съм Чоран“, Издателство „Моореа“, Варна, 2009 г.

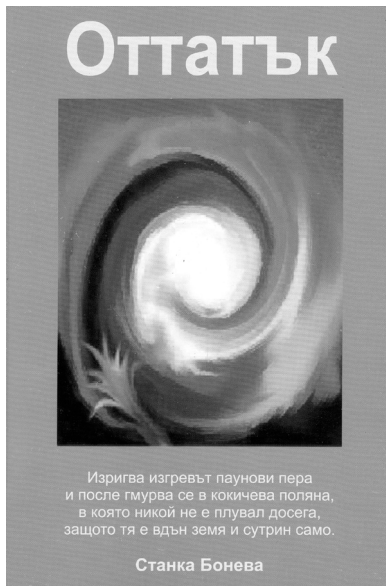
Който поглежда към Небето с користна „святост“ в очакване на ответна благодат, чува гърма, преди да види мълниите. Ако това те прави по-жив – убий ме!

Елица Видинова, „Небе на кредит“, Изд. „Български писател“, С. 2009 г.

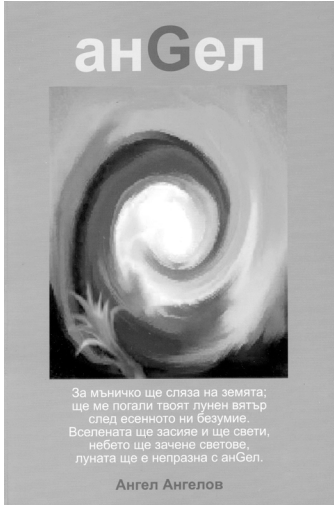

Отиват си можете на България... Можете от читанките си тръгват и онзи „вечен огън“ в нас догаря, защото клетвено го лъгахме.

Станка Бонева, „Оттатък“; Ангел Ангелов, „анГел“ (две книги в едно книжно тяло). Издателство „Макрос“, Пловдив, 2008-2009

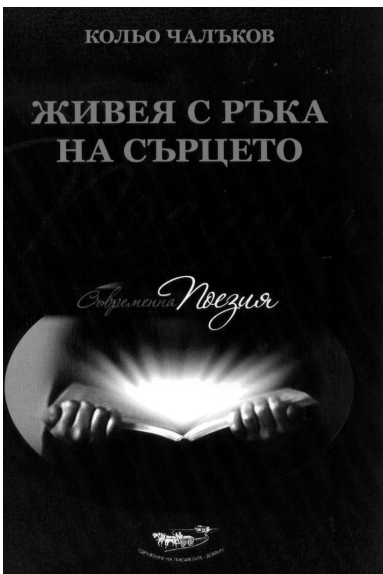

подритвам възелчета арогантно утро - не искам да си тръгна от пижамата; да се препъвам в дъх на росна глина, да прекосявам улични пейзажи

след пладне не се раждат извори по бръчките на времето към реката в мен на тласъци се стичат само струйки солени пясък реката в мен лети към облаците

Кольо Чалъков, „Живее с ръка на сърцето“, Добрич, 2009 г.

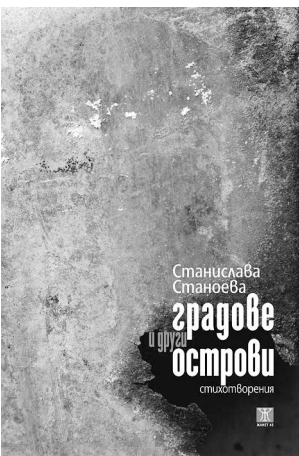
Бяла птица над мене кръжи. Ту нагоре полита, ту надолу се стрелва и се сливаме сякаш аз и бялата птица.

Мария Донева, „Прикоткване на смисъла“, Издателска къща „Жанет 45“, 2009

Сутрин парата препълва ваната. Чинийката е пълна със кафе. И аз преливам, подгизнала и хубава като Венеция.

Станислава Станоева, „Градове и други острови“. ИК „Жанет 45“, Пловдив, 2009.

Книгата е спечелила проект по Програмата на община „Финансиране книга на пловдивски автори и значими за Пловдив издания“.

И завалява дъжд сред лепкавата мараня на лятото.

Пустинята привиква враните да носят хляб и сол на белокосите светци. Къват от топлината на гранули. Закусват слънцето. Измислят си потоци.

По повод празника на Българската просвета и култура във ВСУ „Черноризец Храбър“ бе проведен конкурс за написване на разказ или есе по темата „Когато съм в Мрежата...“ Номинирани бяха 8 работи на студенти от специалност „Журналистика“. На вниманието на читателите на в. „КИЛ“ предлагаме едно от есетата.

МАРИЦА ГЪРДЕВА

КОГАТО СЪМ В МРЕЖАТА

Разказ за завръщането в реалността

Влизам в празната стая и една невидима ръка ме сграбчва за гърлото. „Господи, какво правя тук?“. Десетте стола, поставени в кръг, правят помещението още по-неприветливо. Полу-мракът увеличава тежестта в гърдите ми. Обръщам се, с единствената цел да избягам. Разбира се, вече е късно. Вратата се отваря и те се промъкват. „Това не са хора, а само сенки!“ – тази мисъл не ме напуска, докато оглеждам лицата им. Тя пулсира в мозъка ми и по време на краткото и съдържано представяне. Следва, неловко за мен, мълчание. Лошото е, че пътят за бягство, е отрязан. Искат да разкажа за себе си. Очаквам го. Дълго съм мислила върху встъпителните думи. Поглеждам лицата им, в полумрака. Всички са така нереални. Имам усещането, че съм попаднала сред призраци. И в този миг идва спокойствието. Неочаквано думите на най-откровената изповед, която бих си позволила, сами се отронват от устните ми:

„Самотата е белязала моя живот. Харесала ме в онзи майски ден, когато майка ми, отхвърлила товара на деветмесечното бreme и загубила интерес към мен.

Не се оплаквам от детството. Имах всичко, даже имам родители. Гледах да не се мяркам пред очите им, защото от злоните критики, болеше много. Имах баба и дядо – най-добрите на света. Те ме обичаха. Много ме обичаха. Но аз бях сама.

Много рано в душата ми се зароди желанието за изява. Искях да докажа възможностите си на хора, които пет пари не даваха за мен. Несправедливостта те прави самотен. Прави те различен от другите. Кара те да търсиш одобрение в очите им. Рядко го намиращ, защото хората сме егоисти по природа. Отново се самодоказваш и отново те приземяват. Страшно е, когато някой живее с единствената цел – да ти реже крилето.

Оцелях. Станах по-силна. Влюбих се. Влюбих се в най-прекрасния човек. Моряк – към самотата се прибави и очакването. Вечното, самотно чакане. Най-страшно е, когато другите празнуват. Най-болно е, когато се прибираш вечер и виждаш в светлината на отсрешните прозорци семействата, насядали край масата.

Така се пристрахих към Мрежата. От самота и желание да избягам от миналото.

Мрежата живее свой живот. В мрежата няма очи, които критично да следят всеки твой жест или дума. В мрежата си зависим единствено от желанията си. Мрежата, ако поискаш, може да ти гарантира анонимност. Там можеш да бъдеш, какъвто си пожелаеш.

Говоря, а очите ми сами се взират в лицата-сенки. Усещам, че за първи път не търся одобрение от никого. За първи път не играя роля, а показвам себе си. Разкривам голотата на душата си пред призраци, които не значат нищо за мен. Сякаш отстраня чувам думите, изпълващи пустотата на стаята:

„Когато открих Мрежата, започнах нов живот. Без болка и мъчително съревнование. Без комплекси относно възраст, пол, външен вид и ценности. Винаги намирам съмишленици. Споря, когато съм в настроение и мога да изричам мислите си, без ограничения.

А какви пътешествия направих в Мрежата! Какви светове видях! Проникнах в мислите на хиляди хора. Намерих сродни души.

Вече не ме плаши светлината на чуждите прозорци и смеха на чуждите празници. За първи път не съм сама. Живее в два свята и винаги мога да избягам в по-добрия от болката и проблемите на реалността.

Всъщност, кой е истинският свят? Наистина ли мрежата е само бягство? Може би, тя е другата реалност, за която съм мечтала. По-истинска и по-добра за мен!“

Мислите ми са достигнали до хората-призраци. Очите им се изпълват със светлина. Усещам, че неволно съм изрекла на глас техните чувства и колебания. Вратата е отворена. Преди да си отида завинаги, се обръщам към оживелите сенки:

„Мястото ми не е тук! Животът е по-хубав, когато съм в Мрежата.“

Пред отворената врата две бели лица, над снежно бели престилки, се усмихват безизразно. Извън мрежата правилата са други. Невидимата ръка ме хваща отново за гърлото. Самотата с отворени обятия очаква завръщането ми в лепкавата киша на Реалността.

ВАЛЕРИ СТАНКОВ

КАКВО СИ ТИ?

Ще те попитам някой ден дали си трън, дали си цвете,
дали растеш – трева за мен,

в която да си развъртя конете,
дали вихрулка си в степта – дали си хладинка в пустиня,
или си стомна на уста – за мъж, за блага първеския,
дали не си авлига в ръж – дали не си на книга – връвка,
или си песничка на мъж, поел в реката с еднодръвка,
дали не те из сън вършах през нощи, речени за друго,
или си стиска пътна прах в длан на пешак из тиха угар,
дали не си сърна в летеж – невям измислих те в неведа?
Какво си ти? Навярно свещ,
която паля – и те гледам.

НЕВЪЗМОЖНА ЛЮБОВ

Защото невъзможно те обичам –
обичам те на нерв,
опънат вик,
на ръб – в летеж над бездни от гранит,
в трептеж над пропасти, натъпкани с развлечен бит,
сред бяла техника – и в рой благоприятия,
условности, пари – пазар, човешка гмеж,
в които аз – самоубиец кит – не помня вече –
дали на пясъци подвижни не живях,
дали не се търкалях из Вселените – все по-далече –
изгубен под вълшебното килимче зар,
дали не бях от майка си натирен в неназованите

галактики – квазар,
дали защото газих сипеи лъстиво паднали звезди –
и ни една от тях не пожела от мене ореолите да свлича,
дали защото само ти дойде и чу от мен последното ела,
ти беше тъй далече – беше ничия,
ти имаше невинността да бъдеш святата Жена,
из паметите ми, на жадните ми бърни да падат –

млечни – твоите гърди,
а аз да се катеря по пластове от съхранени времена,
в които съм растял, за да ти кажа своето – дойдѐ! –
да пиша трудните си книги,
сам в себе си заформил – сам себе си изпратил на война,
да пея с посечени в гнездата чучулиги,
нима бе сън животът ми дотук –
нима бе кротък полъх,
нима и ти ще ме въргалиш в пътна прах и звездна кал
по магистралите към рая – прегазен австралийски молох,
до твоето мравуняче – родилното на светлината –
недопълзъл.

АРИЯТА НА РАДАМЕС В ТРЮМА НА ТИТАНИК

Моего приближаване към теб е величествено,
но обречено –
аз съм разхайтен Титаник, на път за Саргасите – ида,
прекрасна си тази нощ, мила
позволи ми да ти мълвя речите си –
гренландски айсберги свлечени,
аз не съм Радамес – жив зазидан,
не посмях да сънувам етиопката смугла,
принцесата своя Аида,

океаните пеят ослепителни фосфори, рапсодии в синьо,
и пустините пеят, робиньо, неживяна от мен и невидима,
приближаването на континентите ще ме смачка,
моят кораб се мята – Титаник в титанична корида,
нямам сила за ласка,
помогни ми да се оттласна,
прекрасна си тази нощ, помогни ми да се кача,
не Аида,
Атлантида си ти –
тъй светло се раждаш,
изплувалата в безмълвията ми Атлантида,

ще се врежа грохотно,
ще стържат и пукат разпраните ми ребра
седем леденоструйни минути,
ще пламнат водите от моето лъскаво тяло.
Ако има един жив, Господи, потърси го на нейните скути
и спаси този мъж –
на нейните скути, нажежени до бяло,
дай ми, Господи, да умра,
дай ми, Господи, моето фосфорно светло начало.

МЪЖЪТ, КОЙТО ТЕ ГЛЕДА

Ще те гледам,
тъй дълго ще те гледам –
сигурно ще се запечатам в зениците ти, момиче,
погледът ми е тежък – Антарктиди ми вият –

и Арктики ледени,
вкочанени слънца, нацепени айсберги

в бездни се свличат.
Как ще си караш душицата да хлътва в зейнали пещери?
Ние не сме туристи – ние къртим асфалти, панели –

за просека,
и летим един срещу друг – два залутани кораба,

но мираж е Капри –
просто остров Капри не е още вписан

на никоя карта, Господи!
Нима пожела да ме къртиш с леда и да никнат

в шепите ми цветя?
Нима искаш да видиш как се срутват

хилядогодишните ми секвои?
Ех, момиче, нима все насън цял живот

из пространствата ще летя?
Отнеси ме и ме пусни – нека падна в летеж

из зениците твои.

Михаил Коевчинов

“Порив“

ХВЪРЛИ МИ ДУШАТА НА ПУСТИННИТЕ КУЧЕТА

Не наказвай се с мен – не мъчи се със мъки Христови,
ти невям си намери душицата нейде из дол и на рът?
Ти невям не разбра – аз след всичките свои любови
все така съм момчето, което е на своя нелеп кръстопът.

Що подири у мен – възкресение, слава, злата и възторзи?
Как до днес не узна – аз бедняк съм – провесен каиш.
Ще те гонят с тръстикови бичове в Нил фараонските орди,
а ти – горда из своите обичи – името ми ще мълвиш.

Оголях из пустини, окуцах, оглупях да римувам илюзии.
Не отривай с косици кръвта от жестоките римски
бодли...
И – несвестен, те моля – ако можеш да правиш вендузи,
изтегли ми душата – на пустинните кучета я хвърли!

ТЯ Е МОЯТА ТАЙНА ЖЕНА

Тя е моята тайна Жена,
мълчана зад стиснатите ми кътници,
никой няма да ми изтръгне
коя точно е тя,
пълнолуние,
сянка на плаха сърна,
тиха пазвица в автобуса за никъде
сред 6 милиарда раздрусани из Вселените пътници,
невестица на светлика,
тя пристана на късното слънце във мен –
буре адски барут,
тя ошета душата ми – пепеляво стърнище,
четинясало в ледници студ,
кой я гони да дири покой,
не живях в милостърдни пустини,
нажеженият майчин скут ме уви на вързоп
и ме хвърли пред шатрата на бедуините,
тя – туфа мащерка,
вейнала духче, душица
над котлето ми с походен чай,
стиска степни цветя от самия край на света,
от самия безкрай,
тя – забрадка из ръж ,
полетя – тиха песен над свърнал из нивите мъж,
скалпел на птица, врязан в лястовичи гнезда,
тя подстрига брадата ми – хилядогодишната ми брада,
тя нозете ми прашни с косиците свои изми,
тури длани на слепите мои очи,
тя тъй тихо мълчи –
чувам флейти и дъх на планинско усое,
звън на седемстотин и седем гайди, рукнали в ситния
дъжд,
в моя вик,
в моя стон,
тя – дъждец – ми ръми,
тя е моята мълния,
тя е пух от глухарче,
полетяло с дъха ми към последния връх...
Боже, още какво е
Жената – мек ручеен мъх?

Тя е всичко, което е мое.

НИЕ СМЕ СЛЕПИТЕ ИНТЕРНЕТНИ ПРИЛЕПИ

Аз ти пиша писмата си, мейлите с дълги дъжовни води,
а пък ти ми отвърщаш със късия писък на птица.
Милостива бъди – малко по-милостива със мене бъди,
напиши ми писмо – тънка багра в моминска шевица.
Нареди листопад, треволяче, бяло облаче, плодно дръвче,
нека видя момиче, което се къпе в жита

и поля с пеперуди.
За какво се пестиш – нали аз уж съм твоето малко момче,
нали тъй ми рече – малко момче – което за полет се буди?
Говори за дъжда, за гората, за ланшния сняг,

за цветя говори –
хлътвам аз като вълк из бездънните нетни безкраи.
Из потери на вълци, през монитори вия – по черни зори,
и – несвестен – те дира из надеждно заключени стаи.
Ако някой сред време реши да изрови тонажите

нетна печал,
нека той вместо мен да те гали –

с мекотата на моите шепи.
Нека види, момиче, из какви пещери аз
за тебе безсънен съм пял –
в пещери, из които ние всички летим
като прилепи слепи.

ВЪЛШЕБЕН КИЛИМ

Ако миг не те видя – и вече съм полудял –
Замбезита и Виктории, Ниагари се срутват отгоре ми.
Ставам на въглени, на пепелаци, на удавени извори в кал.
Дървета ми иде да къртя, да сека

и да тръгна бурени с корените.
Да тръшкам облаци, камъни да ти сторвам през
Енисейца брод.

Да скърцам с кътници, ризата си да дера –
трябва някъде да те има.

Ако не, ще те вая – най-красивата ми измислица в този
мой къс живот,
в който някой вълшебник зловещ из небесния свод
под нозете ни дръпна килима.

НИКОЛА АНКОВ

* * *

Да, знам мила душице, светът е бяла пустиня.
...светът е за падналите ангели в похот и грях.
И вървя, само с две пръчки в ръцете си чисти,
в стих – дъх на късни тъмносини череши узрял.

И търся сега дълбоко в земята бистра водица.
Невъзможно студена. И скрита в твърда скала.
Вървя! И не ми носи прохлада влажният вятър.
И с окоето на пясъчна змия ме преследва глада.
...
С порите на бавна пустинна камила подслушвам
себе си – тих ромол – утолена жажда по жива вода.

ПРЕДИ ЗДРАЧАВАНЕ

Преди здрачаване смалявам себе си.
И в себе си загледан пия чашата с вода и сол.
И с меките пера на виолетовия залез
магията небесна
слезе
и пося ми нежен трол.

С разперени ръце опитвам да летя,
един глухар отстрелян с кеф.
И може би в момент на еструсен екстаз
в раменете ми пораснаха криле.
Седефени от морски перли в тъмносиньото море.
В кухите рапани дремя – шушна време.
Чета ви приказки за възрастни
и за деца. Чистокръвен,
древен,
просто гръцки бог.

И в слегнати от жегата стърнища
е жигата на тишината. Моля!

В еленова гора сръндакът не отпи вода
от копита непопили хладината
на неопитомената
сърна.
На буря е...
Не ми се вярва даже,
че не чуруликат птиците.
И врабците в прахоляка
не танцуват своето фадю.

Казано е: **п р а х** ще станем...

И за да **в ъ з к р ъ с н е м** от прахта,
ще минат пясъчните ни вселени
през непорасналата пепел
на мнима суета.

И **п р а х** ще стане тогава небесната трева.

ОТМЕСТВАШ ТИШИНАТА

Не искам да ридая. А и да скърбя.
Синя светкавица в небето да бъда.
Лястовице бяла! Тъй не те видях.
Но ти ела, дете. Моите си демони

ще обуздая. В съкровения неща
ще скрия семе. Ще ти даря мечта.
Вечна младост. Влажни сънища...
Крайно време е. Защото ме стопи

в сълза и смях. В нежна музика
на разпилениите си ноти. О, ела!
Дете, моите демони ще обуздая.
Над величествен роял поднесла

ми Бетховен. И Съдбата! Ти ела!
С воала син на анионната мъгла
отместваш тишината. И опитваш.
Подреждаш нотите си. Думите си.

За да ги има! Кога прилегне мрак.
И Бог тогава да прости душите ни.
Клавишите си пожела. И не излъга.
С пианисимо на вечността се сля...

Михаил Коевчинов
“Еньовден“

ГЕОРГИ ВЕНИН

КАПАНЪТ НА КНИЖНИЯ ПЛЪХ

(Продължение от пети брой)

Граматаката на кръвта...
Опасно е да пишеш с кръвта на душата си, освен ако не е лечебно кръвопосукане. За какво ти е това всеотдайно обезкървяване в името на една анонимна, смътна, тъмна и глуха маса читатели, които предпочитат лекето от малина пред кървавото петно!
Може би трябва да пишеш с мастило, а ако ще е с кръв, пишй поне неграмотно или нечетливо, защото така кръвта се разрежда като водна боичка и минава за свиден пасторален акварел. Щом умираш, от теб се очаква агония, трескав гърч, помътен взор. Хирургия (вивисекция) на себе си. Никой не би искал да съзерцава това... И ти каптираш раните си – каква надменност!
Двойната гъстота – на вените и на изискания шрих на някой кървав темен краснопис – задавя, затъква се в гърлото. Искреността и стилизацията са несъвместими. Любене като фитнес. Съсирена образност. А публиката се чувства като на системи и усещането е още по-непоносимо, понеже тя има за болен теб...

Предполага се, че откровеността неизбежно удавя нормативността. Искреността е проста. Във всеки случай – простодушна.
Простодушието е тъкмо съчетание между откритост и неграмотност. Единствената изисканост на кървавото писмо е неговият цвят. След като веднъж си разкъсал вените си, листите ще бъдат опръскани *безобразно*. Не е ли перверзно да заменяш едно русло с друго – пулса на кръвоносния съд с капкомера на писалката? Да разрушаваш природата, за да градиш с отломките ѝ втора природа?
И все пак – мигар дори първичната природа не създава, макар и много рядко, някой *естествено* шлифован диамант – някой чудотворен образец на *ювелирна самородност*!

Дължината на онова, което пишем, ни издава.
Сагата е *компенсаторна*, афоризмът е *катарзисен*.

Мярата в изкуството погрешно и лекомислено се схваща само като равновесност, като някакво златно сечение или, недай Боже, златна среда. (Настръхвам...) Не, мярата е най-вече посока, вектор нагоре. Тя е понятие на нравствеността, нежелани акробатиката, счетоводството или на геометричната или математическата симетрия; не е очевадно надвесена над уравненията.

Най-явното доказателство за това е, че мерзавецът е лишен от усет за мяра.

Не е все едно дали сърцето ще се срие до някаква оголена до заслепление мисъл, както океана понякога оглеждат в орфаните останки на някой чироз, или умът ще се надигне на пръсти в изящно па-дъ-дъо и ще се гмурне опиянен в безбрежната животворност на сърцето.

Сякаш и в двата случая човек се стреми към средината между чувство и мисъл, но в първия той е тълкувател – предан поданик на научната обективизация, а във втория – художник, *посветен* на свободата да пресътворява света.

„Блестящ стил“... Мечтая за „зрачен стил“ – идеалният разтвор между мрачната дълбина на смисъла и светлинната достъпност на словата. Лошото на блестящия стил е, че заслепява: искрящите отблясъци на думите забулват във възхитителната си яркост обема и релефа на интуитивната мисъл, която осветяват.

Още в четвърти клас учебниците започват да обръкват хлапетата, като вавилонски смесват свидния ни майчин език с латински и англоезични заемки. Защо трябва да издишваме въглероден *диоксид*, а не въглероден *двуокис*? А ако толкова отрядно сме възлюбил чуждиците, поне да бъдем последователни и да замърсяваме въздуха с *карбонен диоксид*...

Крилатата фраза, че някои думи „не се обичат“, винаги събужда в съзнанието ми безсъвестното сло-

восъчетание „луксозна робиня“.

„Не ти ща мнението!“ не е само отказ да бъдете изслушани. Той е команда да онемеее, пълен запрет да говорите. Възможно е изказване без *оценка*, но не е възможно изказване без *мнение*. Самият акт на изричане дори на най-„чистия“ факт е вече *изразяване*.
Но има „еманципации“, по-гнусни и от забраните: например да ви дадат свободата да се изговорите – и да си запушат ушите.

Мълчаливостта ми се процежда през сито. Как да проговоря на хора, които са като погребени, натъпкани с възражения, с палнат фитил още преди да съм отворил уста? Дори да развее бяло знаме, те вече са замахнали да хвърлят по мен камък от грамадата в пазвите си, а пръстите им инстинктивно са се откренали, тъй че им е невъзможно да спрат канонадата дори ако внезапно съзнаят нейната противоестественост.

Опасно нещо са обобщенията. Теорията, че изкуството сублимира инстинктите, непрекъснато се сблъсква с практически опровержения. И това е, защото изкуството е разнородно: не е все едно дали става дума за творчество на страданията или за сетивно творчество.

Сублимацията е най-валидна, когато изкуството е плод на „отчаяния ужас“, за който говори Киркегор. Но няма как да е валидна за един еротичен писател, комуто е нужна допълнителна превъзбуда и (вижте този странен и малко перверзен антином) „въглъбяване в нагона“.

Научно доказано е, че хората предпочитат да бъдат прави, нежелателни. Такова заключение ми звучи крайно натъкмено. Дори простото непосредствено наблюдение изписва теоремата, че човек става най-щастлив, когато се окаже прав. Така че противоречието между двете е само в лемата: щастие то е толкова подозрително, че *априори* не се съгласува с правотата.

ДА СИ СПОМНИМ

ИЛ. Н. БУЛЕВ е роден през 1883 г. в с. Стежерово, Плевенско. Завършва педагогическа гимназия в Шумен, учителства в Свищов и София. Булев сътрудничи със символистични стихотворения в сп. „Листопад“, „Бисери“, „Из нов път“ и др. Участва в съставената от Д. Подвързачов и Д. Дебелянов „Българска антология“. Ил. Булев умира през 1966 г. в София.

УСМИВКА

Светкавица без гръм в безоблачни лазури,
внезапно отразена в океан от бури
и пак изчезнала без никаква следа;
на устните се раждаш, в погледа умираш,
във тайната на всеки тъмен дух прозираш
и тамо се топиш в очакване всегда.

Животът си е сън – и несравнено кратък,
целта ти е предел, зад който по-нататък
от песен ти на плач най-често се мениш;
копнежите ти са копнежи на русалка,
но колко ти си дребна, колко ти си жалка,
когато – без цена – със злато се цениш!

Из „СЛЕД ПРОЛЕТ“

Пристигна пролетта и тихичко отмина
със химни и цветя край ледени стени;
пристигна пролетта, а в моята градина
и в моята душа, робиня век-година,
не дойде тя, а само със сън сънят смени.

Във тъмните алеи покапват пак листата
и вейките все тъй оголени стърчат;
все тоз мъртвешки хлад,
все тъй във тишината
от близкия поток вълна подир вълната
разпенили гърди, се гонят и бучат.

На мойта храм – душа през зеещите двери
все тъй кръстосани са пътищата пак;
в олтаря глух умират богове без вери,
и на надеждата ми пламъкът трепери
все тъй печално блед в измръзвания мрак.

Рубриката подготви: ЕМИЛ ИВАНОВ

В късния и душен августовски следобед стоях на площада в Кърджали и замислено обръщах страниците на тефтера със задачите, заради които бях в града. За не знам кой път препрочитах накълцаните изречения, отрупани със стрелкички, скоби и отметки, и макар да знаех, че всички са минали по реда си, пак ги препрочитах, преживявах срещите, договорките и стиснатите ръце и сладостно предъвквах мисълта, че вече мога да отида където си искам, да се разходя, без да поглеждам часовника, и дори да вляза в кръчма и да му ударя едно. Не, в кръчма – не, си казах, може би на терасата на хотела или, ако открия лятна градина с тиха музика, и там да си поръчам нещо... Замислих се какво да бъде и пред уморения ми поглед се мярна изпотена халба бира, усетих упоиващ дъх на ръж и хмел, после обаче Бог знае откъде се чу деликатно „троп“ на изпотена чаша с уиски върху бяла покривка... и тръгнах, уверен, че зная какво търся. Познах вратата, която ще отворя и зад която да кажа: „Добър ден, може ли един скоч?“, още щом я видях. Отворих я внимателно, спрях за секунда, колкото да благодаря на изобретателя на климатика, и се запътих към ъгловата маса, която наистина ми заприлича на благословен остров с бялата си покривка. Разположих се с удоволствие на стола, помолих с нетърпелива любезност момичето за скоч, лед и газирана вода и докато разглеждах без никакъв интерес обстановката, забелязах, че момчето и момичето на масата срещу мен ме погледнаха и си казаха нещо, след това отново потънаха в безгрижен разговор зад стена от непробиваемо равнодушие към околния свят.

Пет минути по-късно уискито пред мен отрази белите пердета и пвстрата светлина зад тях, още след първата глътка животът на около стана по-лесен и завършен, моите началници и офисите им от оня край на България се отдадехиха почти на оня край на земното кълбо и аз заразглеждах света наоколо с благоразположение на негов стопанин. Дори не се учудих, когато момчето от масата срещу мен махна с ръка сякаш за поздрав, после отмести празния стол до себе си и любезно го посочи с ръка. Гледаше ме открито и усмихнато, момичето беше навело поглед към дъното на чашата кафе. Не се двоумих, защото реших, че дружеският разговор на маса с непознати в далечния град ще бъде добра част от края на деня. Занесох чашите си на масата пред издърпани стол, протегнах ръка и се представих, седнах и погледнах въпросително.

– Ние сме оттука – каза момчето, – по-скоро аз, тя е от Златоград.

Момичето се усмихна и лицето му засия, беше хубаво, с онази обикновена и доверчива хубост, която кара човек да се чувства навсякъде като в своята махала, дори на своята улица, близо до своя дом, и изобщо – близо до нещата, които познава.

– Много ми е приятно – отговорих, – никога не съм бил в Кърджали. Но много ми харесва. Изглежда по-спокойно... И мно-

го живописно. Особено с онези къщи нагоре по баира, с най-различни цветове.

Усетих се, че просто бърборя, може би се стараех да моделирам обстановката такава, каквато си я представях, преди да седна на масата, или поне да я приближа до моята представа.

Момчето внимателно отмести чашата си на една страна, после ме погледна малко по-сериозно, отколкото в началото, и внезапно попита:

– Ти да не си турчин? – и като се наслади, както ми се стори, на изненадата ми, добави: – Защото ние сме българи.

НИКОЛАЙ САВОВ

ИГРА НА БЪЛГАРИ И ТУРЦИ

Този разказ е спечелил една от първите три награди в националния литературен конкурс на тема „ЕС – отговорност и шанс за България“, организиран от фондация „Конрад Аденауер“ съвместно с Националния граждански форум „Българка“. Авторитетно жури в състав проф. д-р Валери Стефанов, д-р Рада Московска и г-жа Саша Радева, след като отся повече от осемстотин творби на български автори от България и от други страни от Европа и Америка, оцени по достойнство най-добрите и присъди три награди, втората от които – на нашия съгражданин Николай Савов.

Фондацията награди нашия съгражданин с едноседмичен престой във вила на брега на езерото Комо в Италия. По времето, през което г-н Савов ще съзерцава райската гледка, която се открива от брега на Канденабия към езерото, три печатници в три европейски столици отпечатваха неговия премиран разказ като част от общоевропейски алманах, посветен на културната идентичност на европейските народи.

Аз наистина не можах да скрия изненадата си, нито смесените чувства, които въпросът предизвика, защото изведнъж осъзнах, че се намирам в Кърджали с неговото турско мнозинство, с вероятните му всекидневни, може би битови, може би принципни проблеми и конфликти, за които имах само вестникарска представа и никакви лични впечатления. Засмях се, предполагам, сърдечно и естествено, и отговорих подчертано непринудено:

– Как бе, чист българин съм, знам си родата до девето коляно, нямаме турчин в рода си...

– Е, това е хубаво – отговори с малко преиграно похвален тон моят събеседник и се обърна към момичето, което продължаваше да мълчи, загледамо усмихнато в празната си чаша: – Ти да не си туркиня?

Момичето го погледна и поклати укоризнено глава, сякаш казваше: „Пак ли почваш?“

– Освен това... – започнах аз.

– Чакай малко – вдигна ръка момчето, – не бързай. Знам какво ще кажеш, после ще се чудиш накъде да гледаш. Майтап си направих – ние сме турци и исках да видя какво ще кажеш. И родителите ни са турци. И техните родители също. Тъй като ни гледаш, приличаме ли ти на чисти българи?

Нямам нито навик, нито опит в оглеждането на главите и носовете на хората, за да определям тяхната националност, затова, все още втрещен от недоразумението, в което сам се вкарах, отроних, без да се замислям:

– Как бе, разбира се, че приличате на турци... Просто не бях ви загледал.

После се сетих за деветото си коляно и може би съм се смутил доста очевидно, поне усетих, че ченето ми висна неконтролирано надолу, възможно е и да съм започнал да се червя, защото момчето изведнъж се засмя, протегна към мен чашата си и каза:

– след което, противно на сериозния смисъл, който очевидно влагаше в думите си, лицето му се изкриви в несдържан смях и той се разкиоти, затискайки устата си с дланта на едната си ръка и удържайки невъздържано с другата по масата.

Без нищо да разбирам, и аз се разсмях за всеки случай, но подозрението, че веселбата на масата е за моя сметка, ме накара да ги изгледам разтревожено един след друг.

Като сложи ръката си върху ръката на момчето, за да спре блъскането по масата, момичето ме погледна сериозно и каза:

Михаил Коевчинов

„Портрет на Пролетта“

Във Варна Николай Савов е познат с няколко книги, които разкриват неизвестни страници от историята на града ни, както и с много публикации на същата тема, публикувани във варненски и софийски вестници, както и с филмите по негови сценарии, заснети от програма „Море“.

– Случва се, стават грешки, важното е да не се повтарят. На здраве. Още едно нали ще изпиеш? Нека аз да черпя.

Все още загрижен за това предстоящият разговор да изтрие някак думите от началото, аз отговорих оживено:

– С най-голямо удоволствие, но следващото е от мен.

После се сетих нещо, посочих момичето и попитах:

– Тя няма ли да пие нещо, или... а-а-а – проточих досетливо, – да, при вас май, доколкото знам, жените не пият алкохол. – И добавих по-авторитетно: – Коранът го забранява.

Още като започнах изречението, усетих, че нещо не е наред, защото момичето вдигна поглед към мен и не го свали, докато не изцепих последната фраза, после най-неочаквано се разсмя звънко и откровено, без да може да спре, не забравяйки все пак да махне с ръка извинително към мен. Момчето беше оставило чашата си и я гледаше внимателно. Когато смехът постепенно стихна и момичето избърса сълзите от края на хубавите си очи, той сложи внимателно ръка на рамото ѝ и изрече със загрижен тон:

– Постоянно забравяш забраните на Корана. И сега ли ще пренебрегнеш факта, че си жена?

– Моля ви да ни извините, ние всъщност сме българи и двамата. Иначе другото е вярно – аз съм от Златоград, той е оттука.

Момчето беше стиснало главата си с две ръце и с комична гримаса на дълбоко разкаяние играеше нещо като „Ах, как можах така да се изложам?!“ Единствено артистичното му изпълнение ме накара да му простя.

– Е, аз общо взето си знаех, че е така, досегах се – изрекох с облекчение, – все съм виждал турци и мога да правя разлика. Както и да е – обърнах се аз към момичето, – значи ще пийнете едно хубаво уиски за настроение?

Тя кимна с глава и, кой знае защо, очите ѝ станаха неизразимо тъжни, сякаш изведнъж научиха скръбна вест, а аз с неудобство се заозъртах да поръчам напитките, дрънчащия лед и екзотичните ядки.

После разговорът тръгна просто като между добри познати, прекарвали междувременно някакво премерджие, от което са успели да се измъкнат с чест и достойнство. Първо той, а после тя ми разказаха как били две години разделени – той учил в Германия, а тя – в София, как тя едва не захвърлила всичко, за да тръгне след него, после пък как той едва не отпътувал за София, защото все се оглеждал за нея и

чакал да я види отнякъде, нищо че се чували всеки ден и знаели всичко един за друг. Аз ги слушах удовлетворен, че следобедът наистина приключва уютно и миролюбиво, че отново дочувам далечното и приспивно потракване на световния влак по здрави и читави коловози. Унесен от преплитащата се мелодия на техните гласове, се усетих, че докато момчето говори, аз оглеждам доста внимателно неговото неравно, но широко чело, късия и прав нос и бадемовите, леко асиметрични очи, питайки се как можах да стреша и да се усъмня, че събеседникът ми е българин.

Изведнъж замръзнах, защото разбрах, че от доста време той беше спрял да говори и се взираше сурово в изучаващия ми поглед и когато очите ни се срещнаха, разбрах, че съм издълбал дълбока бездна между нас и че бездната е пълна с мрак и студ, и че повече няма как да премина през нея. Гледахме се втренчено, докато той каза накрая:

– Е, и? Откри ли, че наистина съм турчин? Ами да, турци сме. И двамата. И какво от това?

Реших, че този наниз от ситуации, в които, където и да стъпва, все се оказва хлъзгаво, ми е доял, затова вдигнах вежди, изобразявайки научен интерес, втрещих се в носа му, после внимателно отклоних поглед към едното му ухо, после към другото, погледнах го в очите и казах:

– Е, и? По какво трябваше да открия, че си турчин?

Това неочаквано влизане в неговото амплуа, изглежда, го смути, защото той отклони поглед към чашата си, надигна я, без да откъсва поглед от нея, и каза с несигуурен, боботещ в чашата глас:

– Ами по нещо, което ме различава от теб. Какво е то, ти ще кажеш.

– Защо аз да кажа?

– Защото напоследък все ти казваш – сложи той чашата на масата.

– А ти мълчиш, така ли?

– Аз ти се чужда на акъла.

За миг си помислих дали да не стана, да ида да си оправя сметката и да се махна, но вместо това казах:

– Е, и? Все пак не разбрах как да ти викам – господине или ефенди?

Стана ми неприятно, че отново не можах да предвидя реакцията на двамата си събеседници, защото те се усмихнаха, първо тя – мило и сякаш снизходително, а после той – широко и вгледан в мен, сякаш ме вижда за първи път.

– На нея – посочи той момичето – викай госпожице, защото тя е българка, а на мен – направи той дълга пауза, преди отново да се размеее неудържимо – ми викай господине, защото съм българин.

Не ми беше смешно и не се разсмях, макар че тъмното напрежение, заело за кратко целия хоризонт, сякаш беше се разсеяло. Почувствах силна нужда от още светлина и яснота и затова разперих ръце и запитах, искрено озадачен:

– Ще ми кажеш ли най-накрая какви сте? Турци или българи?

– Ще ти кажа – отговори доста сериозно, макар и със смях в очите момчето, – ако ти ми кажеш какво значение има това за тебе...

Когато през 1907 г. Страшимир Кринчев стъпва в Египет и по-късно създава пътеписа „В страната на палмите“ не е могъл да знае, че откроява и избистря за читателя символиката в българската емигрантска литература. В началото на XX столетие тя още практически не съществува в свой, „български“ вариант. А пред бъдещите ѝ създатели: Борис Шивачев, Матвей Вълев, Стоян Христов, Самуил Стрезов, Стоян Данев, Петър Моллов, Александър Карпаров, Иван Аржентински, Стефан Кинчев, Тодор Ценков и др., засега предстоят митарствата на скитничеството. Вникването и опознаването на суровата житейска материя, която след време ще вплетат в пътеписи, разкази, романи, мемоаристика, а по-рядко – и в поетически опити. Някои ще се върнат обратно в България, други – не. На част от авторите литературното наследство е известно. Книгите на други не са превеждани у нас...

Но и материята, с която разполагаме, е достатъчна, за да потърсим символите в емигрантската ни литература. Те имат своята стародавна основа във фолклора с неговите гурбетчийски песни. С либето, коня, другарите по съдба, с ужасяващата спътница – чумата и нерядко – с насилствената смърт на пътуващия към дома момък. Особено ясно символите на гурбетчийското минало са вплетени в стихосбирката „Македонски песни“ на Магда Минева. Можем да твърдим, че като индикатор на един поминък за българина във „време оно“ символиката е била канализирана в своите фолклорни рамки, където всъщност и застива, докато... Докато вълните на политическата и икономическата емиграция на българи в разните посоки на света постепенно ще я допльват чрез литературните опити на творците, споменати по-горе.

Съдбата на част от тях се подчинява именно на икономическата принуда за оцеляване: Стрезов, Данев, Христов, Кинчев, Ценков... Други: Страшимир Кринчев, Шивачев, Матвей Вълев и пр. заминават поради вътрешна неудовлетвореност от средата, в която се намират, като заедно с материалните проблеми са мотивирани от духовната пустота на битието си. Често тръгват внезапно, към произволно избрана страна, или континент, без средства за съществуване и без ясен адрес на крайната си спирка. Водят ги надеждите за нещо по-добро, което е без видими очертания. За откриване на обетованата земя, а тя съществува само в съзнанието им, далеч от реалния свят. Но, така или иначе, пред всички изниква основният въпрос – за физическото оцеляване и после всичко останало. В този нелегитимен порядък се подрежда и символиката в българската емигрантска литература.

Нейният спектър е суров и разбираемо прозаичен. Изграден е от плетеници извървени пътища, тръгващи и водещи неизвестно къде. От кораба за добитък или от трена, скрил в тъмните вагони купчина дрипльовци – гротескни подобия на митичния Ахасвер. От вече идеализираните родина и бащин дом. И, разбира се, от жестокия физически труд, гаран-

тиращ следващите пращни мили в неясните хрумвания на съдбата. Над всичко доминират символите „глад“ и „неизвестност“ с финалното прозрение: „Хубаво е там, дето ви няма“. А тях пък, в пирамидата от символи-тегоби, властно привлича крайният и плашещ символ: безнадеждността. С нея настъпва делничното отрезвяване. Природните красоти, историческите забележителности, описанията на далечни краища са само пълнеж в общата канава на текстовете, в които първенствуват са социалните наблюдения, прозрения, изводи и разочарования. Радослав Тричков, известен наш есперантист и отчасти

Почти със същите думи повтаря Борис Шивачев описанието на аржентинската жътва и участието си в нея. То няма как да е различно в символа на труда, когато авторът е поставен в категорията „дриплю“. Но и това е някаква, макар жалка придобивка, защото „работата винаги се свършва тъй бързо. Просто, като че се изпарява. Проявява се, псуваме и лежим. Всички в бараката сме безработни. А един от нас е тежко болен. Бере душа, изтегнат на мръсния одър в ъгъла. И все пак този умиращ приятел вярва, че ще си отиде в България, в родната страна. Стига да му станело малко по-добре, той веднага щял

цял свят – отбелязва Светослав Минков към „Далечна Патагония“ на Аржентински – Неговата повест... ни разкрива един жесток свят на груби социални противоречия и на първобитни човешки нрави, сблъсква ни с ужасяващата действителност на южноамериканското капиталистическо общество, представя ни цяла галерия от тъмни образи на авантюристи, престъпници и колонизатори“. Който извод съвсем не се отнася само за този регион на планетата...

В началото на миналия век, по страниците на пътеписа „В страната на палмите“, той е българин. Но в хода на времето образът му,

покъсани и брадясали, с чували на гърба, праметнати във вид на раница. А отгоре на това, обикчени с един куп тенекенца, гърнета и всевъзможни кухненски потреби. Докато тренът беше в движение, мнозина говореха. някой свиреше на устна хармоника. А друг един, свит в ъгъла и може би вдъхновен от ситния дъжд, пишеше стихове. По-нататък един дребен човек, който се отличаваше с дълга коса, мечтателни очи и благородно лице, излагаше необходимостта от организация на работниците. Само по този начин те ще се освободят завинаги от своето недостойно положение на експлоатираны.

Емигрантският дом от страниците на Ценков, или Azile Internationale при Кринчев, също е символ – временна спирка пред съдбата на емигрантите, а още по-правилно: на узаконеното безконтролно скитничество. Вододелчистилище на всякакви илюзии, с право на безплатни храна и легло за месец преди откритието за запознаване с улицата. После със символа „път“, с грубото право на празния стомах и с предизвестения спътник – безизходицата. И пътеписци, и белетристи отпращат героите си в най-неочаквани посоки. Вграждат ги в трудни ситуации, нерядко вододелни, начело с красноречивите примери и убедителни образи на „Кокиче сред тропиците“. Те безспорно са наблюдавани от натура. Националната им идентичност е несъмнена и по всеки ред олицетворяват една пътуваща по всички континенти малка, хаотична България. Въсщност символиката, художествено-тематичната рамка с най-често негативен финал и с едни и същи герои под различни имена са характерните черти на нашата литература от и за емиграцията. „Един вехт панталон, една риза, торбичка на рамо, а може и без торбичка, може и без обувки, ей така – бос, тръгваш и вървиш – обобщава Карпаров във „Вечери над пампасите“, (С., Б.П., 1977, с. 116) – Спиш, където сварих, и накрая все стигаш до някъде. Да речем, до пристанище. Кое? Няма значение. Повъртиш се нагоре-надолу, при товаренето или разтоварването на парахода да изкараш нещичко. Хапнеш в евтина гостилничка, завреш се да преспиш през нощта в хамбарите и на другия ден пак започва животът... Поработиш ден-два на пристанището, после отново на някой параход. За къде? Не е важно! Прекрасна работа!“

Видно е, че символиката в книгите на авторите-скитници жалонира етапите в развитието на емигрантската ни литература от началото на миналото столетие и до 50-те му години. Творбите от странство, наситени със символи-послания са повече от реалистична панорама на съдби, делници и години, на несбъднати очаквания. На книги, завещани ни от отделни имена в разни географски ареали. Те са част от нашата литературна история. Пълни с горчивина, с усещането, че никому не си потребен и са трудни за близост със съвременния читател. Но докато има родова памет, диаспора, (не)признателна България и ход на времето напред, ще съществуват и корени на горчивото познание в обратна посока. Които черпят живец от символите на изстраданото и разказаното в литературното наследство на емиграцията...

ГЕОРГИ НИКОЛОВ

ЖИТЕЙСКИ ПОСОКИ С НЕРОДЕН АДРЕС...

Михаил Коевчинов
„Орисници“

спътник на Самуил Стрезов, си спомня: „Крчим автоматически из стърнищата на аржентинското поле, а духът ни се носи далече, под кристалното небе на нашата малка страна – там сега е зима... Над нас слънцето силно пече, гъста мараня трепти над стърнищата, цари страшна задуха. Календарът и тук показва януари 1922 година, но не е Коледа. Тук е само неделя, лятото е в разгара си. Нивите са узрели и житните класове трябва да се превърнат в истинско злато. Най-късно след 20 дни това жито ще почива в грамадните складове и ще бъде предмет на безсънни нощи за борсовите спекуланти... Главите ни тежат, кръстът боли, пръстите болят, но трябва да се работи. Нам са нужни пари, за да можем да се върнем под бащина стряха. Работим от тъмно до тъмно.“ (Сп. „Септември“, 1984, кн. 8, с. 127-165).

Щял да отиде в родното си село... Той имал достатъчно пари и имот. Защо му трябвало да се лакоми? Но той бил мързлив. Знаял какво да прави. Да, хората преди смъртта си винаги поумняват. Ала напразно. Преди два дни погребяхме приятеля. Без кръст и без поп. Тък както подobaва на скитниците, на хората, загубени в делнични страни. А морето ревеше безмилостно него ден.“ („Писма от Южна Америка“. С., Хемус, 1932, с. 146).

Ясно е, че каквито и символи да търсим и разглеждаме в българската емигрантска литература до 50-те години на XX в., те са неотделими от образа на дриплото, на работника-скитник, на сезонния ратай из пампасите и по-късно: на фабричния наемник в големите градове. Защото „Южна Америка винаги е била обетована земя за бедняците, мечтателите и авантюристите от

без да губи балканската си идентичност, влиза в контакт с общата интернационална скитническа маса. Световните емиграционни процеси го вграждат и в литературния си регистър редом с всякакви народности и раси. И го подчиняват на задължителната си правила, според които архетипът тръгва от родината, сблъсква се с явното разочарование от лелеяната чужбина и е поставен пред въпроса има ли сили да се бори за собственото си оцеляване, или ще загине. Физически, нравствено, емоционално... всякак. А може да се развие и възходящо, като част от героите на Тодор Ценков? Може би. Така, или иначе, българинът се вгражда в понятието „скитник“: „Пътувахме около петнадесет „лястовички“. – споменава Стрезов във фрагмент от романа си „Анга“ – Това беше печална и живописна група от настоящи и бивши хора. Бяхме

На Лу Андреас-Саломе по право се пада ролята на една от най-необикновените жени в историята на Европа. Във всеки случай немският писател Курт Волф твърди, че „през последните 150 години никоя друга жена не е имала толкова голямо влияние в немскоезичните страни, както Лу Андреас-Саломе от Петербург”.

И наистина, такава „колекция” от изгубили ума си по нея знаменитости не се среща в нито една женска биография. В живота на Ницше Лу е била „Великата Руска Революция”, била е боготворена и възпявана от Р. М. Рилке, от нея се е възхищавал З. Фройд, нейни събеседници са били Ибсен и Толстой, Тургенев и Вагнер, с нейното име свързват самоубийството на Виктор Тауск и Паул Ре. По настояване на Мартин Бубер, известен филолог и неин близък приятел, тя е написала книгата „Еротика”, претърпяла 5 издания.

Лу е името, измислено от първия влюбен в нея мъж и впоследствие то ѝ донася широка известност. Нейните родители я кръщават Луиза, а вкъщи, по руски маниер, я наричат „Льоля”. Родена е в Санкт-Петербург през 1861 г. и е била най-малкото от шестте деца и единствена дъщеря на генерала на руска служба Густав фон Саломе.

Лу си спомня, че семейството ѝ винаги се е изживявало като руско, въпреки че в дома им се е говорело предимно на немски, понякога преминавайки на френски. Интересното е това, че по него време руският е бил възприеман като език на простолудие то и, ако бащата на Лу понякога се срещал на Невския проспект с руски офицер, те непременно разговаряли на френски.

На Лу Санкт-Петербург ѝ приличал на град-космополит – „нещо средно между Париж и Стокхолм”. Именно от детските години на Лу Андреас-Саломе впоследствие се ражда магията на нейните „Спомени”, свързани с този вълшебен град... Жалко, че е невъзможно всички превратности в съдбата на тази забележителна жена да бъдат представени накратко. Била е велик и отчаян експериментатор... в режисурата на съдбата – нейната и тази на околните.

Лу Андреас-Саломе умира на 5 февруари 1937 г. в своя дом край Гьотинген.

Съгласно нейното завещание на надгробната ѝ плоча е гравирал следният афоризъм: „Никой не е в състояние да завоюва кого то и да било. Единственият победител е смъртта”.

„Каквито болки и страдания да ни поднася животът – пише тя през последните си години – ние все пак трябва да го приветстваме. Слънцето и Луната, денят и нощта, мракът и светлината, любовта и смъртта – човекът винаги е сред тези неща. Онзи, който се бои от страданията, той се страхува и от радостите”.

„Тя е олицетворение на философията на Ницше” – казвали съвременниците ѝ. „Как майсторски използва максимите на Фриц, за да оковава ръцете му. Трябва да ѝ се признае – тя е ходещата философия на моя брат” – с досада признавала мразещата я Елизабет Фьорстер-Ницше.

Някои изследователи предполагат, че Лу е прототипът на Заратустра. Ако наистина е така, не означава ли това, че тъкмо 20-годишната Лу се оказала онзи идеал за „съвършен приятел”, за когото цял живот е мечтал Ницше – „човекът, който има смелостта да бъде себе си и стремиж да стане това, което трябва да бъде”. След мъчителната раздяла с нея Ницше казвал, че Лу

е „въплъщение на съвършеното зло”. Кой знае? Защото в нечий умове вече назривала мисълта, че „най-изгнченото олицетворение на идеята за Луцифер би могла да бъде абсолютно духовната жена – напълно освободена от всякакви прояви на женската душевност...”.

Каквото и да е било, след разрива, вече на върха на отчаянието, само за 10 дни Ницше написва част I на „Тъй говореше Заратустра”, родена (по думите на неговия стар приятел Петер Гаст) „от илюзиите му относно Лу... И именно Лу го въздига на Хималайската висота на творчеството”. Самият Ницше пише, че „едва ли някога между хората е съществувала по-голяма философска откровеност, отколкото тази между мене и Лу”.

Те се срещнали под априлското небе на Вечния град през 1882 г. Госпожа Саломе довела дъщеря си в Рим, не толкова следвайки програмата на нейните интелектуални търсения, колкото загрижена за нейното здраве.

Лу имала слаби бели дробове и всяко нервно напрежение предизвиквало белодробен кръвоизлив. Последното такова сътресение, което сериозно изплашило близките ѝ, била историята с пастор Гийо, съпроводена от скарване с майка ѝ и отказ от конфирмация**.

Съдбоносното запознанство се осъществило с леката ръка на Малвида фон Майзенбух. Тя била рядко добра жена, гений на филантропията, неуморна побор-

ничка за еманципацията на жените и близка приятелка на Херцен, възпитателка на неговата дъщеря Наташа. Г-жа фон Майзенбух вземала дейно участие в живота на Ницше; също така пламенно тя обичала неговия най-добър приятел по това време – философа Паул Ре. (...)

Лу веднага го покорила. В тази „млада руския” Ницше открил изумителната способност да чува и да слуша. Тя говорела малко, но спокойното ѝ изражение, плавните ѝ, уверени движения, всяка произнесена от нея дума не оставяли никакво съмнение в нейната възприемчивост и задълбоченост. На свой ред Лу била потресена от пламенността на Ницшевата мисъл: стигнало се дотам, че тя изгубила съня си.

ЛАРИСА ГАРМАШ

„КОЛЕКЦИЯТА” НА ЛУ АНДРЕАС-САЛОМЕ

„Тъй говорила Заратустра”*, или за Лу Андреас-Саломе – „верният приятел” и „абсолютното зло” в живота на Ницше

(Със съкращения)

Ницше четял на Лу и Паул Ре току-що завършената си „Весела наука”, най-жизнерадостната негова книга, предшестваша приближаването на Свръхчовека. Човекът с неговата „твърде човешка” „човешина” вече не бил в състояние да удовлетвори Ницше. „Един друг идеал ни привлича към себе си – чудесен, изкусителен, пагубен, изпълнен с опасности идеал...” – четял Ницше, внезапно отправяйки внимателен поглед към Лу. Осъществила ли е тя Ницшевия мит на практика? Във всеки случай именно срещата с такъв идеал заставила Ницше да мобилизира целия потенциал на своя стил. Така се родил най-безупречният стилст, сред философите, който пръв поставил проблема за търсенето на „Големия Стил” като житейска стратегия на мъдреца.

Въодушевена от него, Лу започнала да прави опити за изработването на собствен стил. В знак на духовна симпатия тя посветила на Ницше поемата „Към скръбта”. Когато прочел тези редове, Петер Гаст решил, че те са написани от Ницше. Тази грешка зарадвала Фридрих. „Не – писал той на своя приятел – тези стихове не са мои. Те ми правят потискащо впечатление и аз не мога да ги чета, без да се разплача; в тях се чуват звуците на гласа, който отдавна отеква в ушите ми, отдавна, от най-ранно детство. Тези стихове написа Лу, моята нова приятелка, за която вие още нищо не сте чули(...); тя е на 20 години, тя е стремителна като орел, силна като лъвица, при това е едно женствено дете... Но е поразително зряла и готова за моя начин на мислене... Освен това има невероятно твърд характер и съвсем точно знае какво иска – без да търси нечий съвет и без да се грижи за общественото мнение”.

С цялата ѝ присъща енергия Лу решила да построи малка интелектуална комуна, философска „Света Троица”. По онова време нашата героиня едва е навършила 21 години. Ре бил на 32, а Ницше – на 38.

До този момент всички мъже в живота на Лу преминавали през своеобразна „конфирмация” – получаването на отказ от направено предложение за брак. Такова вероятно е било „причастяването” към нейната религия на „свободния дух” Подобна участ очаквала и Ницше.(...)

По време на пътуването в Байройт (на ежегодния Вагнеров фестивал) за цял живот Лу ще си спечели непримирим враг в лицето на Елизабет – сестрата на Ницше. (...) Тя изпаднала вярост

то приятелство, Лу, разбира се, не могла да предвиди страшните емоции на дружбата, много по-силни от най-бурната любов. Ницше изискивал съчувствие към всяка своя мисъл. Той се нуждал от пълна духовна преданост. Лу се бунтувала: нима може да се отдадат на когото и да било умът и сърцето? Ницше я упреквал в горделивост.(...)

Подробностите за окончателния конфликт между двамата са малко известни. Ницше отпътувал. Това негово спешно заминаване приличало по-скоро на бягство. „Днес за мен започва пълната самота”, – проронил той пред един от своите приятели. След 6 години Ницше ще полудее. През тези години той ще напише най-силните си и най-спорните си книги. В това време „Заратустра” ще намери по целия свят само 7 читатели. И кой е могъл да предположи, че тази книга я очаква съдбата на първия философски бестселър? (...)

Лу е навършила 50 години, когато през 1911 г. се запознава с Фройд. И тя започнала всичко отначало. Той, недопускайки отстъпление по въпросите на своята теория, изглежда е позволил не позволеното единствено на Лу – харесвало му как тя допълвала „неговия анализ със своя руски синтез”. После в живота ѝ се появява и големият немски поет Райнер Мария Рилке...

И наистина – за Р. М. Рилке тя е била едновременно любовница, майка и психотерапевт. „Всички истински руснаци са хора, които в полумрака говорят това, което другите отричат на светло” – писал Рилке на своята майка след запознанството си с Лу. Последната била по-голяма от поета с цели 14 години и въпреки това тяхната удивителна дружба продължила 4 години – и след това още 30 години за него тя си оставала най-големият авторитет и най-близкият чавек.

„Разточителността на сърцето” – така нарекъл своя роман за Лу полският писател Вилхелм Шевчук. Отгатнал ли е той? Последните думи, произнесени от самата Лу преди смъртта ѝ, били: „През целия си живот аз работих и само работих. Защо?” Било ли е тайна мъка за Лу разточителството на сърцето, или обратно – неговата нераздаденост?

Превод от руски:
ВЕСЕЛИН МАРИНОВ

*Оригиналното заглавие на книгата на Ницше би следвало да се преведе като „Тъй говореше (или „говорил”) Заратустра”, а не както битува в превод на български „Тъй рече Заратустра”. В случая Л. Гармаш употребява женски род на глагола, тъй като става въпрос за игра на думи. (Бел. прев.)

**Обред при приемането на нови членове в протестантството, придружено от препитване по основните положения на вярата; първо причастие при католиците, съчетано с тържество, ръководено от архирей. (бел. прев.)

Заклучителното издание на проекта *Изчезващите къщи / Хубавите къщи*, в подкрепа на национална кампания *Наследство в риск* на Съюза на архитектите в България, бе открито в Дома на архитекта, Варна на 5 август и продължи до 25 август. Къщите отново участват и в престижния фестивал на изкуствата Аполония в Созопол, този път в 25-то юбилейно фестивално Аполония 2009. Откриването на изложбата там бе на 30 август в Християнски комплекс, ул. Аполония.

Проектът

Дългосрочният проект *Изчезващите къщи / Хубавите къщи*, в подкрепа на национална кампания *Наследство в риск* на Съюза на архитектите в България, артикулира за трета поредна година обществените нагласи и очаквания за съхраняване на архитектурната памет. Интердисциплинарният и неформален екип на куратора, архитект Станчо Веков, търси съвременната българска визия в контекста на

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

ПРОЕКТЪТ ИЗЧЕЗВАЩИТЕ КЪЩИ / ХУБАВИТЕ КЪЩИ

традицията и приемствеността, съотнесени към актуалните архитектурни тенденции, концепции и технологии. Обединяването в този общ фокус на гражданската и творческа енергия на личности от различни сфери предизвиква широк обществен отзвук. В трите издания на отворения проект (2007, 2008, 2009) участват общо 95 творци: архитекти, преподаватели и студенти по архитектура, журналисти, фотографи, художници, дизайнери, изкуствоведи, филателисти.

Изложбата има представителен характер, доколкото проследява отношението към типове регионални къщи в България: черноморска, пловдивска, родопска и др. Интерес предизвикват съвременните адаптации със смяна на функциите: МОЛ в Благоевград (бивши тютюневи складове) на архитект Иван Тончев, офис сграда Лендмарк във Варна (бивш френски колеж) на архитектите Инга Данчева и Даниел Вълканов и др. Специален акцент в изданието е поставен върху сакралната архитектура: проект за реставрация на *Българския метох* в Истанбул на най-признатия български експерт в областта, архитект Васил Китов,

реконструкция на ранния православен храм *Св. Троица* в Кривня на архитект Огнян Каменов и реновация на православния храм *Св.Вмч. Димитрий* в Мъглиж на архитект Милен Маринов.

За визуална емблема е използвана творбата на Виолета Тончева *Паметта на тялото*, която синтезира общото послание на проекта във фотографската перспектива от стария към новия Созопол и в заклинателното завръщане към себе си на Борис Христов:

...ако не го намиращ в своя дух,
/ търси го в паметта на тялото.

Участниците

Архитектура: Васил Китов, Боряна Китова (Български метох, Истанбул), Долорес Попова (Румяна Пройкива, Огнян Каменов, Иво Петров, Иван Тончев, Георги Апостолов, Инга Данчева, Даниел Вълканов, Милен Маринов, Атанас Каджебов, Мария Чапкънова-Люнчева

Фотография: Светлан Стефанов, Виолета Тончева, Теодора Мечкарова

Живопис, рисунка: Светлин Ненов, Пламен Монеv, Марина Русева, Николай Русев, Никола Митов-Кумарицата, Ангел Иванов

ВАНЯ МАРКОВА

„ЗНАЦИТЕ...” – ИЗЛОЖБА ЖИВОПИС НА ВАСИЛ ПЕТРОВ В ГАЛЕРИЯ „АКТИВ АРТ”

Знаците, те насочват, подказват, провокират, превеждат, създават и възстановяват представите ни за неща, които са съществували и съществуват. Знаците са тема, в която от много години Васил Петров дълбае и преосмисля чрез своята живописна изразност. Провокиран от случайните си попадения било в старинни текстове, легенди или предмети, той се опитва да балансира тази информация чрез своята многопластова живопис и лична естетика. В този смисъл е близък до философията на Сосюр, приемайки произволността на знака без непременно да търси връзка с неговото значение, както Платон и Аристотел. Изглеждащи на пръв поглед странни и неподчинени на определена идея, но обединени в ансамбловото си звучене, знаците при Васил Петров имат ролята на катализатор, който трябва да провокира асоциация, мисъл, емоция, да се свърже с паметта и едва тогава, те да се изпълнят със съдържание. Запомнящите се от предишни изложби картини от поредицата „Тенгри”, „Тринадесетия знак”, „Сътворение”, „Моряшка икона”, „Панацея” с новата експозиция „Знаци...” получават своеобразно продължение.

Васил Петров – Роден 1961 г. в Бяга. Живее и работи в Пазарджик. В творческата си биография е записал 25 самостоятелни изложби и участие в над 30 групови изложби в страната и чужбина. Член на СБХ и на Международната фондация за пластични

изкуства IAA, Юнеско.

Работи в областта на кавалетната и монументална живопис.

Познат на варненци от самостоятелните му изяви в галерия „Актив Арт”: „Легенди” 1998 г., „Стихии” 1999 г., „Сътворение” 2000 г., „Страсти” – 2001 г., „Легенди, приказки, сънища” – 2002 г., „Тринадесетия знак” – 2003 г., „Пътища/Енигми/” – 2004 г., „Тайни – 2005 г., „Тринадесетия знак” 2006 г., „Панацея” 2007.

По покана на Министерството на културата на Република България през месец юни приключителен успех експозицията „Знаците...” гостува в галерия „Средец”.

В експозицията, която се от-

кри на 13 август в галерия „Актив Арт” централно място заем творбата „Тринадесетият знак” с впечатляващите размери 240/240 см. Това е нова версия, на дълги и търпеливи проучвания, натрупана информация и лични пристрастия към определени епохи от историческото развитие. Решена в типичната изразност на Васил Петров, изградена оригинално както в творчески, така и в конструктивен аспект, тя поражда не само с мащабите си. Мистика, историческа достоверност, художествен език и необичайна форма създават една мощна и уникална творба, която със сигурност е една от най-знаковите картини, създадени от художника през последните десет години.

Михаил Коевчинов

„Самодиви”

МИХАИЛ КОЕВЧИНОВ – ХУДОЖНИКЪТ В БРОЯ

Роден на 26.02.1963 г. Завършва ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”, факултет ИИ, специалност графика при проф. Никола Хаджитанев и проф. Христо Цацинов. Досега М. Коевчинов е реализирал 9 самостоятелни изложби във В. Търново, Плевен, Варна, ЮАР – гр. Кейп Таун. Има десетки участия в национални и международни изложби. Член на СБХ и на Сдружението на варненските художници. Работи в областта на графиката, живописа и илюстрацията.

ГОДИШНИНИ

10.09. 75 г. от рождението на Васил Казанджиев (1934), български композитор и диригент. 60 г. от рождението на Виктор Пасков (1949), български писател и музикант.	22.09. 90 г. от рождението на Венелин Кръстев (1919), български музиковед.
11.09. 485 г. от рождението на Пиер дьо Ронсар (1524-1585), френски поет.	23.09. 70 г. от смъртта на Зигмунд Фройд (1856-1939), австрийски невропатолог и психиатър.
15.09. 220 г. от рождението на Джеймз Фенимор Купър (1789-1851), писател. 90 г. от рождението на Николай Хайтов (1919-2002), български писател.	26.09. 130 г. от рождението на Петко Ю. Тодоров (1879-1916), български писател, драматург и общественик. 120 г. от рождението на Мартин Хайдегер (1889-1976), германски философ.
16.09. 105 г. от рождението на проф. Александър Милев (1904-1980), български филолог и лексикограф.	30.09. 140 г. от подписването на учредителния протокол за основаването на Българското Книжовно Дружество в Браила (1869), провъзгласено през 1911 г. за Българска академия на науките.
19.09. 120 г. от рождението на Чавдар Петров Мутафов (1889-1954), български белетрист, художествен критик и есеист.	85 г. от рождението на Труман Капоти (1924-1984), американски писател.

КАК ДА ВБЕСИМ И ИЗМЪЧВАМЕ АПТЕКАРИТЕ

ТАНЯ АНАСТАСОВА

Вероятно на всеки от вас му се налага често да влиза в аптека.

Вие, естествено, сте изчели всички матриали, публикувани в авторитетните вестници “Лечител”, “Врач”, “Съветите на баба”, “Рецептите на дядо”, както и водещата всички квартални класации книга “Самолечението, или как да се излекуваме окончателно”, знаете почти наизуст два учебника по медицина, имате поне един познат, работещ в склад за лекарства, братовчедка ви от село е учила две години за фелдшер, и знаете всичко в тази област на медицината, но защо да не се избъзикате с “дребното аптекарче”, както им казваше един бивш здравен министър с клиника във Видин? Така и така са ги почнали и депутатите, и големите корпорации с интереси в областта на здравеопазването, и по-дребничките мафиоти на национално и регионално равнище, пък що да не им турите и вие по един ритник да ги довършите....

Абе много дразнят, няма спор - не стига че вие знаете какви са цените в складовете, Метро и другите едрови търговци, те ще ви продават лекарствата с надценка, моля ви се!!! Че и си позволяват да поставят изисквания, и мислят, че знаят повече от вас! От вас, моля ви се! Да не говорим, какъв ужас настава, когато им поискаш, не дай си Боже, най-обикновен антибиотик... Профани.

Ето защо решихме да ви предоставим кратък самоучител по вбесяване на аптекари. Испитан е от времето (пет години в реални условия) и гарантира сигурни резултати.

1. Ще пожънете невероятен успех, ако влезете и поздравите небрежно със “Здравейте, колега!”. Това и без това си е напълно вярно, нали сте работили три години на щанд в Илиянци. От опит знаем, че репликата е добра за разгриване, в резултат постигате усилване на пулса на аптекаря с около 50 % и наченки на учестено дишане.

2. Много добър успех в търсената посока е въпросът “Може ли само да ви попитам нещо”, особено ако изпреварите опашката от пет-шест човека и прекъснете обяснението на човека в бяла престилка как да се дава сиропче на няколкомесечно бебе. Запазете самообладание от възмущения

поглед и звука на скърцащи зъби, който ще чуете, а направо продължете със съвет №...

3. Така и така аптекарчето за кратко е загубило възможност да комуникира (виж т.2), обърнете се към майката на бебето и ѝ обяснете, че това не е точното лекарство, и я посъветвайте от своя богат опит отпреди 24 години, когато сте лекували децата си посредством намазана с олио кесия, поставена върху гърдичките, и бучка захар с няколко капки газ отгоре. Внимавайте зад щанда да не се окопитят и да се опитат да ви противоречат – тогава изкарайте клиента навън за всеки случай и ако настоява да си вземе лекарството, обяснете подробно как да стигне до най-близкия аптечен склад, за да сте пълният победител в ситуацията.

Само да не сте си помислили да се откажете тук – това е само за разгривка... Влезте с достойнство и отправете следното добре замислено искане:

4. Ще ми дадете ли само 2 таблетки антибиотик?

В този случай не забравяйте да носите поне 2 мегаликселов фотоапарат или GSM с камера – ще направите невероятни снимки, т.к. тук се получават първите тикове и очите кръвяват. Не се поддавайте на опитите им да ви искат рецепта и да се обясняват, че от две таблетки не може да се очаква резултат в лечението ви. Веднага ги объркайте със следващата фраза:

5. Мама ми ги дава така от малък и веднага ми минава.

Брилянтна реплика. Дава ви незабавна възможност да кажете, че майка ви знае повече от аптекарчето, защото е почти медицинска сестра... Да не сте си признали, че всъщност е била санитарка – ще е голяма грешка. Ако човекът зад щанда ви изглежда здрав физически, смело добавете, че всъщност може да се обърнете за помощ към баба си, да ви направи от нейния цярът от свинска жлъчка и миши уши. Всъщност, можете да подходите по този начин дори и при болна ви на вид аптекари – сърдечните удари се лекуват в наши дни. Не се притеснявайте от жалките им увещания, че така не може – вече сме 21-ви век. Продължете натиска с реплика №

6. Тогава ще отида да питам съседката.

Така, така. Смело тъпчете по самочувствието му. Какво като е учил шест години и има дълъг стаж? Той ли ще ви го натяква? Накарайте го да се чувства некомпетентен, пък току-виж нервите не му издържали и ви направи намаление. На този етап се наблюдава само видимо окапване на косата и кървави белези от нокти по дланите. Ако все пак продължава да се държи (гад с гад), не е лошо да вметнете ей така, между другото:

7. Абе, знаете ли, аз всъщност имам рецепта.

Ха така, трябва да сте безмилостен – не я подавайте в никакъв случай, стискайте си я в

ръцете и я четете сам, нищо, че аптекаря истерично настоява, че била писана от лекаря за него. Да бе, да! За него! Ще вземе да ви даде всичките три лекарства, дето джипката ви ги изписа, без да се съобразява с вашите доводи, че едното ви е слабо, другото не ви харесва, а за третото сте сигурен, че ви го написа само защото не сте ѝ симпатичен... и не се поддавайте в никой случай от признаците на апоплектичен удар, който прявява врагът. Сова Харис и Алфа Рисърч след последните си проучвания сочат, че само 5% от аптекарите, чули тази фраза, получават такъв. Така и така се наблюдават вече некоординирани движения с очи, продължете смело с:

8. Може ли да ми смените изписаните лекарства с други?

Внимание! Предупреждаваме, че тук аптекарчето може да се мобилизира и окаже елементи на съпротива. Пресечете ги без скрупули, колкото и да ви обясняват, че тази смяна може да направи само лекуващият лекар, като прецени състоянието ви. В резултат на усилията си ще имате удоволствието да наблюдавате първи признаци на инсулт.

9. Тогава ми дайте само един глистер (варианти - коричка, люспа, фольйце, подопакровка, бластер и, любимото на екипа ни - площадка).

Страхотно попадение!!! Колкото повече купешки думички използвате, толкова по-небрано става лозето, в което се намира негодника зад щанда. Когато ви попита какво, по дяволите, означава това, което казахте, само се усмихнете загадъчно и сменете темата. Шизофренията му е в кърпа вързана. Очаквайте да застане в ембрионална поза и да засмуче палеца си. Ако това ви се стори недостатъчно, вижте предложение:

10.....а имате ли едни бели, като васуль, за грипа, едни ситни като леща за краката и зелени апчета за епидемия?

Тук на аптекаря, а е взел да прегръща монитора и да избухва в плач, маниакално-суисидната депресия не му мърда.

И сега ще приключим като ви дадем една невероятна реплика за довършване на най-издръжливите индивиди в тази професия:

11. Каква е тази аптека, няма те нищо, даже син камък...

Предупреждаваме ви да използвате това крайно рядко, т.к. предизвиква необратими изменения в мозъка на аптекарите, изправени пред дилемата дали да намесят в разговора близка ваша роднина, или собственоръчно да освободят света от досадното ви присъствие. Повечето не издържат и блокират. В резултат – вие няма как да се забавлявате по горепосочения начин, тъй като те стават контингент на психиатрията.

И един съвет към фармацевтите, за да има равнопоставеност – накарайте ги да си платят за всичко това.

ОБЩИНА ДРЯНОВО
НЧ „РАЗВИТИЕ”
МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
СЪЮЗ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

ОБЯВЯВАТ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА СТИХОТВОРЕНИЕ „ПОЕЗИЯ И ПЕСЕН НА БАЛКАНА”

Всеки участник в конкурса може да представи до 3/три/ творби, които не са се състезавали в други подобни прояви

КРАЕН СРОК – 15 СЕПТЕМВРИ 2009 Г.

Адрес: гр.София, ул. „6-ти септември”№35, Съюз на българските писатели

или

гр. Дряново 5370, Обл. Габрово, ул. „Бачо Киро” №19

/За конкурса „Поезия и песен на Балкана”

Награди: I награда-250лв.

II награда -150лв.

III награда – 100лв.

Наградите ще бъдат връчени в края на м. октомври 2009г. по време на провеждането на празниците „Поезия и песен на Балкана” в гр. Дряново

За справки: СБП, 02/ 988 06 85; 0676 / 7 21 77; 0676/ 7 40 20

Конкурсът е анонимен. Произведенията да се изпращат в голям плик, придружен с малък, в който да са написани трите имена, адрес и телефон за връзка с автора.

НАЦИОНАЛЕН ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС “ПЛОВДИВ - МЛАДОСТ 2009” ЗА ПОЕЗИЯ И ЕСЕ.

Изпратете:

1. Три стихотворения на свободна тема в три екземпляра;
2. Едно есе на тема “Я кажи ми, облаче ле бяло” в три екземпляра.

Конкурсът е анонимен. Лични данни на автора и телефон за контакти се прилагат в малък плик. Краен срок: 30 септември, 2009.

Адрес:
4021, гр. Пловдив
ул. Барикадите 20 ап.5
Елена Атанасова - за конкурса

СЛОВО И ОБРАЗ

08.09. от 18.00 ч.

Градска художествена галерия
ул. “Любен Каравелов” № 1

“ЛИТУРГИЯ” ОТ ДОБРИ ХРИСТОВ

с благословията на Негово Високопреосвещенство Варненския и Великопреславски Митрополит д-р Кирил, в изпълнение на смесен хор “Проект музика” под диригентството на Валентин Кубратов, хормайстор - Димитър Фурнаджиев

09.09. от 18.00 ч.

Арт салон на Радио Варна

ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЪВМЕСТНИЯ ПРОЕКТ ЗА БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА “РЪКОСТИСКАНЕ”

10.09. от 18.00 ч.

Арт салон на Радио Варна

РУСКИ ПЕСНИ И РОМАНСИ

в изпълнение на Сергей Нештапов, акомпанимент – Лариса Отченашева

11.09. от 18.00 ч.

Арт салон на Радио Варна

ТВОРЧЕСКА ВЕЧЕР НА ПОЕТЕСАТА
АНАСТАСИЯ ЕРМАКОВА

Изявите се осъществяват със съдействието на Радио Варна.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Атанас Липчев, Веселина Цанкова, Ангел Дюлгеров,

Емил Иванов, Станка Бонева

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хonorари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 16 до 18 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънети АД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. “Крали Марко” 11,
тел.: 052/733 265; 0885 210 890; 052/639 374

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ning.com